

VIDÉKI KÖNYVTÁRAINK 1912-BEN.

I.

A Múzeumok és Könyvtárak Országos Főfelügyelősége az 1912-ik évben főnállásának 15-ik évét töltötte be. Kettős feladatának, hogy t. i. az állami segélyezésben részesülő tudományos közgyűjtemények fölött az állami felügyeletet gyakorolja s hogy a múzeumi és könyvtári ügy fejlődését az országban a tudomány és közművelődés érdekeinek megfelelőleg irányítsa, ez évben is igyekezett megfelelni.

E munkásság könyvtári részének eredményeit a Főfelügyelőség évi jelentése alapján a következőkben ismertetjük:

A társadalmi tényezők által fönntartott tudományos közgyűjtemények közül az 1912-ik évben 83 intézet tartozott az Országos Főfelügyelőség hatáskörébe. Ez intézetek közül 30 volt az önálló nyilvános könyvtár, 37 rendelkezett kisebb méretű, nyilvános használatra szánt könyvtár felett, míg a szakkönyvtárak száma 9-et tett.

A Főfelügyelőség hatáskörébe tartozó gyűjtemények szükségleteire és a könyvtári és múzeumi ügy fejlesztésével járó egyéb kiadások fedezetéül az 1912. évi állami költségvetésben 317.380 koronát állapított meg a törvényhozás, mely összegből a rendes kiadásokra 191.880 korona, a rendkívüli kiadásokra pedig 125.500 korona esett. E javadalmi tételek az 1911. évi költségvetéshez képest 15.470 koronával emelkedtek.

A rendkívüli, átmeneti kiadások összegéből az országos felügyelet alatt lévő könyvtárak építkezéseinek és berendezéseinek segélyére:

1. Az *alsókubini* Csaplovits-Könyvtár berendezésére és telkének rendezésére adott 18.000 kor.

segély 1. részlete... --- --- --- --- --- --- --- 3.000 K

2. A <i>bódmegzővásárhelyi</i> kaszinó épületének múzeumi és könyvtári célokra való megvételére engedélyezett 70.000 K államsegélynek 4. részlete	6.000 «
3. A <i>miskolczi</i> ág. h. ev. egyházi könyvtár építkezésére adott 20.000 K 10. részlete	2.000 «
összesen tehát	11.000 K

folyósított.

A Főfelügyelőség a rendelkezésére álló anyagi eszközök felhasználásánál az 1912. évben is az eddigi eljárást követte. A hatáskörébe tartozó tudományos közgyűjteményeknek rendes évi államsegélyek címén pénzbeli támogatást nyújtott, a vall. és közokt. minisztériumhoz ez iránt tett javaslatban lehetőleg igyekezve az intézetek által eddig nyert évi segélyek összegénél megmaradni, hogy ilykép a segélyt állandósítva, a gyűjtemények rendszeres és folytonos gyarapítását, amire a rendes évi segély elsősorban hivatva van, lehetővé tegye. Ahol azonban a szükség úgy kívánta, ott nemcsak a gyarapítás céljaira, hanem a fönntartáshoz való hozzájárulásként is, pl. helyiség bérére, vagy személyi kiadásokra is, kieszközölt megfelelő államsegélyt.

A rendes segélyeken, valamint a rendkívüli átmeneti kiadásoknál felsorolt építkezési államsegélyek folytatólagos részletein kívül a Főfelügyelőség a rendelkezésére bocsátott javadalomból rendkívüli segélyeket is nyújtott az intézeteknek.

Könyvtári célokra az 1912. évben 35.000 K rendes segélyt folyósított a minisztérium, még pedig:

1. az *alsókubini* Csaplovits-Könyvtárnak 700 Kt, 2. az *aradi* Kölcsey-Egyesület múzeumának 1700 Kt, 3. a *balassagyarmati* Nógrádvármegyei Múzeumnak 600 Kt, 4. a *bártfai* Sárosvármegyei Múzeumnak 500 Kt, 5. a *besztercebányai* Városi Múzeumnak 300 Kt, 6. a *budapesti* Könyvtár-Egyesületnek 1500 Kt, 7. a *budapesti* Ráday-Könyvtárnak 800 Kt, 8. a *debreczeni* Reform. főisk. könyvtárnak 1800 Kt, 9. a Szolnokdobokam. Irod., Történelmi és Etnogr. Társaság könyvtárának *Désen* 400 Kt, 10. az *eperjesi* ág. h. ev. lyceum könyvtárának 800 Kt, 11. a *felkai*

Tátra-Múzeumnak 100 Kt, 12. a *győri* Városi Könyvtárnak 800 Kt, 13. a *gyulafehérvári* Múzeumnak 400 Kt, 14. a *bódmezővásárhelyi* Reform. főgimn. könyvtárnak 800 Kt, 15. a *kassai* Felsőmagyarországi Rákóczi-Múzeumnak 2000 Kt, 16. a *kecskeméti* Városi Múzeumnak 500 Kt, 17. a *keszthelyi* Balatoni Múzeumnak 300 Kt, 18. a *késmárki* ág. h. evang. lyceum könyvtárának 800 Kt, 19. a *kiskúnfélegyházai* Városi Múzeumnak 400 Kt, 20. a *kiskunhalasi* ref. főgimnázium könyvtárának 600 Kt, 21. a *komáromi* Vármegyei Könyvtárnak 800 Kt, 22. a *losonczi* Városi Közkönyvtárnak 400 Kt, 23. a *lőcsei* ág. h. ev. egyház könyvtárának 400 Kt, 24. a *máramarosszigeti* Reform. főiskola könyvtárának 1600 Kt, 25. a *nagybányai* Városi Múzeumnak 400 Kt, 26. a *nagyenyedi* Bethlen-főiskola könyvtárának 800 Kt, 27. a *nagyszombati* Városi Közkönyvtárnak 800 Kt, 28. a *nagyvárad* Biharmegyei Múzeumnak 200 Kt, 29. a *nagyvárad* Városi Közkönyvtárnak 800 Kt, 30. a *nyitrai* Vármegyei Múzeumnak 500 Kt, 31. a *pápai* ref. főisk. könyvtárának 1000 Kt, 32. a *pozsonyi* Városi Közkönyvtárnak 800 Kt, 33. a *sárospataki* ref. kollégium nagy könyvtárának 1200 Kt, 34. a *sepsiszeptgyörgyi* Székely Nemzeti Múzeumnak 500 Kt, 35. a *sümei* Állami Darnay-Múzeumnak 200 Kt, 36. a *szamosújvári* Örmény Múzeumnak 300 Kt, 37. a *szatmári* Kölcsey-Kör Múzeumának 400 Kt, 38. a *szászvárosi* ref. Kún-kollegium könyvtárának 800 Kt, 39. a *szegedi* Somogyi-Könyvtár és Városi Múzeumnak 2800 Kt, 40. a *szekszárdi* Múzeumnak 200 Kt, 41. a *székesfehérvári* Múzeumnak 300 Kt, 42. a *szentesi* Csongrádmegyei Múzeumnak 200 Kt, 43. a *sombathelyi* Múzeumának 1000 Kt, 44. a *temesvári* Városi Könyvtárnak 1000 Kt, 45. a *váczi* Múzeumnak 300 Kt, 46. a *verseczi* Könyvtárnak 600 Kt, 47. a *veszprémi* Múzeumnak 300 Kt, 48. a *zombori* Városi Könyvtárnak 1000 Kt.

A *beszerzésekre és rendezésekre* szánt javadalomból az 1912. évben a Főfelügyelőség könyvtári célokra a következő tételeket fordította:

1. Az *alsókubini* CSAPLOVITS-Könyvtár rendezésére adott 300 Kt.

2. Az *aradi* KÖLCSEY-Egyesület múzeuma részére 1600 koronán megvett MÁRKI Sándor-féle kéziratok 2. részlete fejében fizetett 800 Kt s a könyvtár rendezésére 200 Kt.

3. A *bártfai* múzeum részére az okiratok kiállítására szolgáló szekrényekre készített függönyökért 50 Kt.

4. Az *eperjesi* ág. h. ev. kollegiumi könyvtár berendezésére engedélyezett 5000 K segély I. részlete fejében 1000 Kt.

5. A *hecskeméti* múzeum részére egy cédulakatalogus-szekrény készítésére engedélyezett 320 Kt.

6. A *pécsi* múzeumnak könyvtárrendezésre 150 Kt.

7. A *sepsiszentgyörgyi* múzeum számára rendkívüli könyvtári segélykép 400 Kt.

8. A *sümei* múzeum részére megszerzett Kisfaludy-ereklyék árára II. részletkép 1200 Kt, KISFALUDY Sándor «Sonlyó regéje» kéziratáért 200 Kt.

9. A *szegedi* SOMOGYI-könyvtár részére felerészben állami segélyből 10.000 K-án megvett SCHMIDT-könyvtár vételárának utolsó részletekért 1000 Kt.

Az említett javadalmi tételekből fedeztettek az alábbi beszerzések is, melyek tárgyai részben már szétosztattak, részben csak ezután fognak szétosztatni a Főfelügyelőség hatáskörébe tartozó intézetek között:

1. A Fischer és Francke-cég által kiadott mesterremek-reprodukciók újabb sorozatait 432 K-ért,

2. Az 1848/49-i Közlönyt 300 K-ért,

3. PULSZKY: Magyarország archaeológiája c. művét 18 példányát 180 K-ért,

4. KOMLÓSSY Ferencnek: Széchényi István gróf élete c. műve 10 példányát 250 K-ért,

5. A Közlekedési Szakkönyvtár I. sorozata 6 példányát megvettük 300 K-ért,

6. HAJNÓCZI R. Józsefnek «A löcsei kalendárium» c. műve 40 példányát 80 K-ért,

7. VERESS Endre «Fortes Rerum Transsylvanicarum» c. műve 3 példányát 30 K-ért,

8. VÁRADY Antal: «Képek a régi magyar író- és színészvilágból...» c. műve 12 példányát 300 K-ért szerezte be a Főfelügyelőség.

Az ily címeken kifizetett könyvtári segélyek és beszerzések összege: 7172 K.

A Főfelügyelőség tagjai az 1913. évben is buzgón látogatták a vidéki intézeteket. Nevezetesen: FERENCZI Zoltán orsz. felügyelő Alsókubinban, Aradon, Bártfán, Debreczenben, Eperjesen, Felkán, Hódmezővásárhelyen, Kassán, Késmárkon, Lőcsén, Marosvásárhelyen, Máramaroszigeten, Nagyenyeden, Nagyváradon, Poprádon, Sárospatakon, Szatmáron, Szászvárosban és Zilahon tett látogatást.

A Főfelügyelőség kézikönyvtára ajándék útján 3, vétel útján 17 művel gyarapodott.

II.

Az Orsz. Főfelügyelőség hatáskörébe tartozó könyvtárak életében az 1912. év folyamán előfordult nevezetesebb eseményeket, állapotukban bekövetkezett változásokat s általában fejlődésüknek közérdeklődésre számot tartható mozzanatait az alábbiakban ismertetjük.

Alsókubinban az Arvavármegyei Csaplovits-Könyvtár fejlődése az 1912. évben jelentős eredményeket mutat fel. Az államsegélyen elkészült állványokra a könyvanyagoknak mintegy felerészét már elhelyezték. A betűsoros cédulakatalogus egészen be van fejezve, a szakkatalogus, — ugyancsak kartonlapokon — a helykatalogus és a leltár készítése folyamatban van. A szakkatalogust egyidejűleg sajtó alá is rendezi dr. GASZNER József könyvtáros. A cimeliumba kerülő anyag is ki van már válogatva s külön zárt szekrényben, gondosan kezelve az olvasóteremben nyer elhelyezést.

A könyvtár anyaga 257 művel, 344 kötettel gyarapodott nagyobbrészt ajándékozás révén. Vétel útján csak 16 művet szerzett a könyvtár, a könyvtári alap csekély vagyonából nem telvén sok beszerzésre. Ezt a csekély alapot az elmúlt évben ügyes módon sikerült gyarapítani. A könyvtáros a helyi hetilapban az

újévi üdvözleteknek a könyvtáralap javára való megváltását ajánlotta s az ötlet jól bevált: az elmúlt s a folyó év újévi üdvözleteinek megváltása címén közel 1000 K-val gazdagodott az alap.

A törvényhatósági közgyűlés ama határozatát, amellyel a vármegyei főlevéltáros részére, aki a könyvtárosi teendőket minden külön díjazás nélkül végzi, működési pótlékot kért, a belügyminisztérium elutasította. A jelenlegi levéltári díjnoki állás helyett rendszeres levéltári s könyvtári irtóki állásnak s rendszeres szolgái állásnak a vármegye államsegélye terhére való szervezése iránt hozott közgyűlési határozat, továbbá a vármegyének a könyvtár jövőjét gyökeresen biztosító ama fontos határozata, amellyel 10/0-os kulturális pótdát szavazott meg, egyelőre még a belügyminisztérium jóváhagyását várják. Az utóbbi határozat jóváhagyása esetén évenként mintegy 2700 K jutna a könyvtár fenntartására és fejlesztésére, amely ilykép teljesen biztosítva volna.

A hátralékos államsegély-részletek kölcsön alakjában használtattak fel s az ilykép leszállított államsegély összege csupán a telekredezésre és a könyvraktár felszerelésére nyújtott fedezetet. Az olvasóterem és hivatali helyiség berendezésére, a katalogusok céljaira szükséges kartoték-szekrényekre és az emeleti felolvasóterem butorzatára már nem jutott költség. A használhatóság útjában álló utolsó akadályok elhárítását a vármegye újabb államsegélytől várja akkép, hogy a mult évtől esedékes 18.000 K-ás államsegélyt 27.000 K-ra kéri fölemelni. Emez összeg engedélyezése esetén a berendezés kérdése is megfelelően megoldható volna.

Aradon a Kölcsey-Egyesület nevével kapcsolatban már tulajdonképen csak névleg lehet szó tudományos közgyűjtemenyről. Az egyesület a Szabadságharci Ereklémúzeumát, könyvtárát s egyéb gyűjteményeit átadta Arad városának az új Közművelődési Ház részére. Az átadási feltételek kellő kikötésének hiánya sok keserűségnek lett a forrása. A márciusi közgyűlés tett csak erre nézve kísérletet. A város azonban időközben már kidolgoztatta a Közművelődési Ház szervezeti szabályzatát és pedig a Főfelügyelőséggel egyetértően, úgy ahogy azt a kulturális érdekeknek meg-

felelően a legjobbnak találta. Az egyesület számára beleszólást biztosított a Közművelődési Ház életének irányításába, de magát az igazgatást és a gyűjtemények kezelését, melyek a megnagyobodott keretek között egész embereket kívánnak, rendes tisztviselőkre, nem pedig a gyűjtemények körüli munkát mellékfoglalkozásként űző egyleti tisztikarra ruházta. A szabályzat az egyesület novemberi közgyűlésén viharos recensust okozott. Az egyesület átírt a városhoz, hogy abban a palotában, melynek gondolatát ez az egyesület szülte, ápolta és fejlesztette, neki a fokozottabb munkához nemcsak elegendő ingyenhelyiségre van szüksége, hanem a megtartandó szépirodalmi könyvtárt is neki kell kezelnie és fejlesztenie tagjai számára; felolvasásai és előadásai számára pedig a nagyterem és a kisebb helyiségek is akkor, amikor kell, rendelkezésre álljanak. Erre a város közgyűlése azzal felelt, hogy egy, a kulturpalota északkeleti részének földszintjén fekvő és a kis terem ajtajával összekötött helyiséget ingyen fűtéssel, világítással és vízhasználattal díjtalanul átengedett az egyesület céljaira — 30 napi felmondás mellett s minden kártérítési igény nélkül. Az egyesület tisztikara, a kulturházi igazgatónak designált egyesületi elnök kivételével, nem igen akar ebbe belenyugodni, megnyugvása avagy tiltakozása azonban már az 1913. év történetének keretébe fog tartozni. A gyűjtemények körül a következő munka folyt:

Az egyesület elnöke és a város polgármestere szakértőt kértek a Főfelügyelőségtől az ATZÉL-könyvtár rendezésére és átköltöztetésére. A Főfelügyelőség dr. FARKAS József nemz. múz. könyvtári gyakornokot találta alkalmasnak e munkálatra, aki november elején a CSIKY-szoba kéziratának rendezésével meg is kezdte munkásságát. A városnak átadott anyag 40.868 könyvtári darabot számlál. E szám a rendezésnél redukálódni fog, mert a könyvtár egyes szakjainak állománya csak hallomás után volt megállapítható. A könyvtár 352 drbbal szaporodott az év folyamán. Az egyesület 800-on felüli tagja közül 4491 könyvtárlátogató került ki s ezek 159 nyitási napon 9054 kötetet használtak.

Bártfán a Sárosvármegyei Múzeum vezetésében a múlt évben változás következett be. Dr. Vas Antal gimn. igazgató nyugalomba

vonulván, elköltözött Bártfáról s megvált a múzeumőri állástól, melyet éveken át a legnagyobb lelkiismeretességgel és igyekezettel töltött be. A vármegyének októberi közgyűlésén PÁLYI Gyula gimn. tanárt választották meg a múzeum őréül, aki november 1-e óta vezeti a múzeum ügyeit.

A gyűjtemények közül a könyvtár 129 művel gyarapodott. A múzeum fejlesztésére nincs javadalom, miután a vármegyétől nyert 500 K évi segélyt, a használatból befolyó jövedelmet (234 K) s az ezeket már amúgy is aránytalanul meghaladó államsegélyt (1100 K) a személyi kiadások és a fenntartási költségek teljesen felemésztik.

Besztercebányán a *Városi Múzeum és Közkönyvtár* mult évi történetéből semmi jelentősebb eseményt nem említ fel a városi tanács jelentése. A könyvtárt kizárólag az államsegély terhére fejlesztették. Állománya 1403 kötetre emelkedett. A heti 2 nyitási órán 25 látogató 69 művet használt.

Békéscsabán a *Múzeum-Egyesület* gyűjteményei közül a könyvtár 45 drbbal gyarapodott.

*Budapest*en a *Budapesti Könyvtár-Egyesület* központi könyvtárának működése használatának tizenkettedik évében is a megszokott keretek között maradt. A 20 személyre berendezett olvasóterem 291 nyitási napon, d. u. 3—8 óráig, állt a közönség rendelkezésére, amely idő alatt 5382 látogató 8735 művet használt. A könyvtárnak törzsállománya az 576 drbot számláló évi szaporulattal, amelynek nagyobb részét államsegélyből szerezték, 21245 drbra emelkedett. Az év folyamán elkészült a könyvtár 1907—1910. évi címjegyzéke 651 lapra terjedő kötet alakjában.

A *Ráday-Könyvtár* életében megtörtént a rég várt jelentős változás: a ref. theologiai akadémiának IX. ker. Ráday-utca 28. szám alatt létesített új helyisége rendbehozatván, a könyvtárt júniusban át lehetett szállítani új megfelelő helyiségébe. A régi könyvvállványoknak az új helyiségbe való átállítása, átfestése s 7 új kettős állvány és 3 egyes állvány augusztus hóban készült el s ekkor a 401 ládába csomagolt könyvanyag HAMAR István

könyvtárnok vezetése mellett három segéderővel kicsomagoltatott s október végére teljes rendben felállítást nyert.

A 42,5 m. hosszú és 6 m. széles raktárhelyiségen kívül, egy 6 m. hosszú s 5 m. széles előszobát, egy ugyanakkora könyvtárnoki dolgozószobát s egy 10,5 m. hosszú, 6 m. széles olvasótermet bocsátott rendelkezésre s rendezett be a könyvtár céljaira a fenntartó hatóság, amely 50.000 K-án felüli összeget áldozott a könyvtár ez újabb elhelyezésére. A könyvtári szolgálat céljaira a könyvtári bizottság előterjesztésére az egyházkerületi közgyűlés egy könyvtárőr, egy könyvtári segéd s egy szolgálka alkalmazását s ezek javadalmazására 1380 K-át engedélyezett, a dologi kiadásokra pedig 200 K-át.

A könyvtár fejlesztésére az államsegély szolgált, amelynek terhére 1168 K-án eszközöltettek újabb beszerzések (25 mű, 70 kötetben, 88 drbban). A befolyt ajándékokkal együtt 79 művel szaporodott a könyvtár állománya, mely jelenleg 20621 műből (32104 kötet, 31153 drb) áll.

Az átköltözés és rendezés miatt fél évnél hosszabb ideig szünetelvé a használat, a használati statisztika csak 32 látogatót s 47 használt könyvet mutathat fel.

Debreczenben a ref. főiskolai könyvtár fejlődése és forgalma örvendetes méreteket mutat. A 3806 könyvből, 4103 apró nyomtatványból s 1 kéziratból álló évi szaporulattal az állomány 90.865 könyvre, 53.542 aprónyomtatványra s 5900 kézira emelkedett. A gyarapításra az 1800 K államsegélyen kívül 914031 koronát fordított a fenntartó hatóság. A látogatók száma 13.955, a használt műveké 19.368. Nincs azonban ebbe beleszámítva a dolgozószobában szabadon használt kézikönyvtár forgalma, sem pedig a bölcsészeti kar hallgatói számára kiadott műveknek állandóan 3—4000 közt ingadozó száma.

A könyvtárnak állandó baja, hogy a könyvtárigazgató kivételével a könyvtár személyzete folyton változik. A szerényen javadalmazott könyvtártisztai állásokat a lelkész- és tanárjelöltek csak átmeneti állásnak tekintik. E bajon csak a könyvtárnak — a főiskolának egyetemmé való fejlesztésével kapcsolatosan —

egyetemi könyvtárrá fejlesztése lesz hivatva segíteni, amikor is állandó személyzetet kell a könyvtárnak nyernie.

A múlt évben a könyvtárnak két kézírata jelent meg nyomtatásban, a Magyar Protestáns Irodalmi Társaság kiadásában: a wittenbergi bursa jegyzőkönyve és a kollégium tanulóinak névsora. Egy értékes középkori kodex is került elő a könyvtár anyagából, mely a Rota Romana határozatainak hiteles kivonatait tartalmazza 1374-től kezdve. Ez is kiadásra vár. Az idevonatkozó irodalom tanulmányozására és beszerzésére azonban 2000 K államsegélyre volna szükség.

A *Városi Múzeum* könyvtára 625 drbnyi, nagyjából ajándékozás útján nyert szaporulatában jelentékeny számmal vannak képviselve a Debreczenre vonatkozó nyomtatványok, kéziratok, oklevelek. A könyvtár állománya 10.185 drb.

Désen a Szolnok-Dobokamegyei Irodalmi, Történelmi és Ethnographiai Társulat könyvtárának életében alig akad valami, miről beszámolni érdemes. Az 1532 kötetből álló könyvanyag között, melynek gyarapítása csak az államsegélyből történik, a könyvtár gondozásával megbízott főgimnáziumi igazgató jelentése szerint, alig 40—50 olyan mű van, melyeknek a közönség előtt használati értékük van. A többi könyv legnagyobb részt történelmi szakkönyvtárba való adattár, okmánytár. Szépirodalmi művek nincsenek. Jóllehet a könyvtár naponta nyitva volt, az egész év folyamán 41 látogató 137 könyvet használt. A könyvtárt az át-helyezett dr. LUKINICH Imre tanártól TELEKI Endre tanár vette át.

Déván a Hunyadmegyei Történelmi és Régészeti Társulat könyvtára 16 kötetrel gyarapodott, amelyek mind ajándékozás útján jutottak a múzeum birtokába.

Eperjesen az ág. h. ev. kollégium könyvtárának ügyét a múlt év jelentős lépés lépéssel vitte előbbre. Március elején megnyitható volt az olvasóterem, mely attól kezdve hetenkint öt délutánon volt nyitva. A nyár folyamán megkezdődött a kollégium épületében az új főgimnáziumi épület elkészültével összefüggő átalakítás munkája. Ennek során már 1912-ben elkészült két új könyvtári helyiség, a könyvtárosi szoba s a nyilvános olvasó-

terem, az év végére pedig a tanári olvasóterem is a rendbehozatalhoz közel volt.

A betűrendes kézi katalogus készítése 1912-ben tovább folyt; elkészült a pedagógia, jog- és államtudomány, történelem, orvostan, gyógyszerészet, gazdaságtan, technologia, építészet, haditudomány, szabadkőművesség, bibliográfia és naptárak katalogusa. Az új könyvtári helyiségek berendeztéig a katalogus teljesen kész lesz.

Az év folyamán a könyvtár 444 kötettel bővült. A gyarapításra 800 K államsegélyen kívül a fenntartó hatóság 1857'66 Kt fordított. A könyvtár törzsállománya csak a rendezés befejezése után lesz megállapítható.

Győrött a városi közkönyvtár vezetőségének főkép a könyvanyag gyarapítására volt gondja. A 2000 K városi javadalomnak 1546 Kt kitevő felhasznált részéből 1143 K, a 800 K államsegély pedig egész összegében könyvbeszerzésekre fordított. A könyvtár törzsanyaga az évi 2145 drb szaporulattal 35.455 drbra emelkedett. Az olvasóteremben 528 látogató 764 kötetet használt, 489 kölcsönző pedig 2729 kötetet vett ki.

Gyulán a Békésvármegyei Múzeum szakkönyvtára 55 folyóirattal gyarapodott.

Gyulafehérvárott az Alsófehérmegyei Történelmi, Régészeti és Természettudományi Egylet könyvtárának állománya 182 drb önálló művel és 3 hirlappal 4130 drb könyvre és füzetre, 36 évfolyam hirlapra, egyéb könyvtári anyaggal összesen 4190 drbra emelkedett. Főkép történelmi, nevezetesen a római kort tárgyaló szakmunkák beszerzésére helyeztek súlyt.

A *Batthyány-Intézet* nagyhirű könyvtára s egyéb gyűjteményei az 1912. évben helyeztettek állami felügyelet alá az intézet felettes hatóságának, az erdélyi püspök úrnak kívánságára.

Gróf MAJLÁTH G. Károly püspök a legmelegebben gondjaiba vette az intézet felvirágoztatásának ügyét. Az 1912. évben testvéreivel együtt 4511 K költségen egy pánclermet létesített a könyvtár nagyszámú ritkaságainak, kodexeinek, ősnymtatványainak elhelyezésére. Azután megengedte a könyvtár duplumainak

értékesítését, minek folytán az intézet 4400 K rendkívüli bevételhez jutott s előnyös cserékbe bocsátkozhatott a papnevelő intézet, valamint az Erdélyi Múzeum könyvtáraival. Az eddig elkülönítve őrzött FOGARASSY-könyvtár mintegy 4500 kötetének az intézet könyvtárába való szerves beillesztését is megengedte a püspök úr. Eddig a hazai és egyetemes történelmet tárgyaló műveket cédu-lázták s osztották be. Azért a katalogusban, valamint minden kötetben a beleragasztott FOGARASSY-exlibrisz által a származást nyilvántartják.

Október havában az Erdélyi Múzeum-Egylet vándorgyűlése alkalmából az intézet igazgatója, dr. SZENTIVÁNYI Róbert az intézet második emeleti három termében kiállítást rendezett, mely egyházművészeti, könyvkötési, exlibrisz- és kodexosztályból állott. A látogatókat egy alkalmi «Kiállítási Kalauz» tájékoztatta. A kiállítás megnyitásával kapcsolatosan történt meg a «MAJLÁTH-terem»-nek elnevezett pánccszoza ünnepélyes megnyitása is.

A könyvtár számbavett állománya 34.630 kötet könyv, 945 füzet, 846 kézirat és mintegy 2000 oklevél. A kéziratok, oklevelek, térképek azonban még nincsenek pontosan leltározva. A múlt évi gyarapodás jelentékeny részét a püspök úr adományai s a néhai FÁBIÁN Sándor nagyprépost hagyományai teszik. Az évi szaporulat 2372 kötet, 945 füzet és 12 oklevél.

Az intézetnek 59.223⁴¹ K alapítványi jellegű vagyona van, melynek 3000 K-n felüli kamatából s közel 10.000 K pártfogói adományból kb. 2000 K személyi kiadásokra, 4000 K-n felüli összeg gyarapításra, kb. 5500 K butorozásra és fölszerelésre s kb. 800 K egyéb fenntartási költségekre fordított.

Hódmezővásárhelyen a ref. főgimnázium nyilvános könyvtárában amellet, hogy kényelmesen berendezett olvasóterem áll a közönség rendelkezésére, a könyveknek az olvasóteremben való használata folyton csökken. Az egész év 208 nyitási napján mindössze 31 egyén olvasott a könyvtárban 34 művet 36 kötetben; (1910-ben 97, 1911-ben 74 olvasó volt). A kölcsönzés azonban állandóan emelkedik: 1910-ben 355 kölcsönző 401 művet (619 kötet), 1911-ben 443 kölcsönző 720 művet (902 kötet) s a múlt

évben 640 kölcsönző 1044 művet (1283 kötet) vett ki, túlnyomó számban szépirodalmiakat.

A könyvtár állománya a 255 műből, 340 kötetből álló évi szaporulattal együtt: 8570 mű, 13.430 kötet könyv, 111 mű, 707 kötet hirlap, 84 apró nyomtatvány, 5 térkép és 2351 mű, 2738 kötet egyéb könyvtári anyag.

Ipolyságon a *Honti Múzeum könyvtárában* az 1911-ben rendezés alá került 4500 művön felül a múlt évben ismét 1453 mű vétetett katalogusba. De még tekintélyes mennyiségű könyvanyag vár rendezésre. Az előző évben beszerzett könyvszekrényekhez 2 új szekrényt szereztek be 240 K értékben. A könyvtár őre dr. HERCZEG József vm. aljegyző. A látogatók száma 32, a használt művek száma 140 volt.

Kassán a *Felsőmagyarországi Rákóczi-Múzeum könyvtára* 1910-ben vétel útján 1264 művel (2499 drb), ajándék útján 450 művel (816 drb); 1911-ben vétel útján 6924 művel (9833 drb), ajándék útján 620 művel (792 drb); 1912-ben vétel útján 5187 művel (9944 drb), ajándék útján 192 művel (231 drb) gyarapodott. E számokba a köteles példányként beérkezett apró nyomtatványok nincsenek belevéve. 1910-ben 3342 olvasó 3957 művet használt s 1166 kölcsönző 1507 kötetet vett ki; 1911-ben 3853 olvasó 4404 művet használt s 1926 kölcsönző 2494 kötetet vett ki; 1912-ben 3610 olvasó 4488 művet használt s 3365 kölcsönző 3971 kötetet vett ki.

Kecskeméten a *Városi Könyvtár és Múzeum* életének legfontosabb eseménye az új múzeumi palota céljaira 200.000 K állami segítség engedélyezése a folyó évtől kezdődően 20.000 K-ás részletekben. A város is jelentős intézkedéseket tett az intézet jövőjének biztosítása érdekében. Önálló könyvtári és múzeumőri állás is szervezett, melyre az augusztusi közgyűlés dr. SZABÓ Kálmánt, aki 1911. február 1-je óta ideiglenes minőségben dolgozott az intézetnél, választotta meg. Ezenkívül pedig gondoskodott róla a város, hogy a levéltárnoki állás viselője ezentúl szintén a városi levéltárnál dolgozzék (évek óta a levéltárnok a rendőrségnél dolgozott), úgy hogy dr. SZILÁDY Károly főlevéltárnok ezentúl egész

munkaerejét a könyvtár és múzeum igazgatásának szentelheti majd.

A könyvtárnak nagymérvű gyarapodásban volt része. 1800 koronán felüli városi javadalomból s 7500 K államsegélyből (részben az 1908. és 1909. években nyert 10.000 K-ás rendkívüli államsegély terhére) 1838 kötetből álló 798 munkát vettek. Ez anyag feldolgozásán kívül az első években szerzett munkáknak a későbbi évekéihez hasonló rendszeres leltározását is pótolták.

Keszthelyen a *Balatoni Múzeum* könyvtárát néhány balatonmelléki vonatkozású könyvön és régi kéziraton, valamint a folyóiratok folytatásain kívül főképp a madárgyűjtemény szakszerű kezeléséhez szükséges két nagyobb munkával gyarapították. Egy új állvány beszerzése a rendes könyvtári kezelést s a rendezést egyidőre ismét lehetővé tette. Az összes évi gyarapodás 117 drb volt, ebből 82 könyv. Az állomány 3499 drb (1899 könyv). Nyilvános használatra nincs berendezve.

Késmárkon az *ág. hitv. ev. lyceumi könyvtárnál* nem vált be az előző évi jelentésnek ama jóslata, hogy a forgalom a jövőben már nem fog emelkedni a könyvtárnak a modern szépirodalomban s újabb tudományos munkákban való szegénysége miatt. A könyvtár javadalmát ugyan nem fokozták s így a közönségnek az említett művek iránti igényei csak kevésbé nyerhettek kielégítést, mégis 1582 látogatója volt a könyvtárnak, akik 4219 kötetet használtak az előző évi 1482 látogató által használt 3577 kötetel szemben. Az emelkedés nagyjából a feloszlott Olvasókör könyvtárából bekebelezett, továbbá a néhai KLEIN Pál lyceumi tanár hagyatékából megszerzett s a néhai GÖRGEY István által hagyományozott szépirodalmi művek javára írható, amelyek kedvéért a felnőtt közönség s különösen a hölgyek mind fokozottabb mértékben keresik föl a könyvtárt.

Néhai GÖRGEY István hagyatékából 142 művet örökölt a könyvtár 235 kötetben. Köztük több a szabadságharcra vonatkozó becses mű. Az összes évi gyarapodás 582 drb, ezekkel együtt a könyvtár állománya 45.140 könyv, 280 hírlap, 623 aprónyomatvány, 69 térkép, 219 kézirat, 124 oklevél és 20 egyéb könyvtári anyag.

Kiskúnfélegyházán a *Városi Múzeum* életében a mult esztendő fordulópontot jelentett: az új városházi palota felépült s az ennek folytán megüresedett «kis városháza» emeleti helyiségeit a város a KALMÁR-féle alapból fizetendő évi 800 K bérösszegért kibérelte s a múzeum céljaira átengedte. A nyári hónapok alatt az új helyiségeket kellő rendbe hozták s erre megkezdődött a múzeum anyagának a főgimnázium épületében eddig birt alkalmatlan helyiségekből való átszállítása. A könyvtár anyaga már az új helyiségben van, végleges rendezéséhez azonban még szükséges a butorzat kiegészítése. A villamos világításnak az olvasószobába és a könyvraktárba való bevezetése iránt lépések történtek. Az évi gyarapodás 189 kötet volt. A használat a folyamatban levő rendezés miatt csekély volt: 18 látogató 53 kötetet használt.

Kiskúnhalason a *ref. főgimnáziumi könyvtár* használatában az előző évihez képest csekély csökkenés mutatkozik, amit a könyvtár vezetője azzal indokol, hogy a gimnáziumi tanulók csak a legritkább esetben kaphattak ki könyvet. 132 nyitási napon 649 látogató 1662 könyvet használt. Az erősen használt tanári könyvtár forgalma nincs ebbe beleszámítva. A könyvvállomány gyarapítására a fenntartó testület 250 K-nyi javadalma s 726.49 K államszegély használtatott föl. Ebből 110 kötet könyvet szereztek be. Az ajándékba kapott 44 kötettel együtt 36.990 kötetre emelkedett a könyvtár állománya, melyben ezenfelül 200 térkép s 86 kézirat van.

Kolozsvárott az *Erdélyi Kárpát-Egyesület Múzeuma* a helyiségkérdés bizonytalansága és az egyesület teljes anyagi kimerültsége miatt csak alig-alig fejlődik. Az intézet könyvtára 108 darabbal gyarapodva 3017 darabra szaporodott, 191 látogató 571 darabot használt.

Komáromban a *Vármegyei Könyvtár* egyelőre még szomorú, de a kulturpalota építkezése folytán már legközelebb kedvező megoldást nyerő helyiségviszonyai mellett is valóban élénk működést mutathat föl. A könyvanyag több nagyobb adomány (id. SZINNYEI József 645 drb, GHYCY Kálmán 426 drb) és az államszegélyből könyvbeszerzésre felhasznált 480 K vétel útján összesen

1569 drbbal gyarapodva 37.370 drbra emelkedett. A szerzemények közül jelentősebbek az id. PÉTZELNEK, a komáromi költő-papnak, a franciás iskola vezérének munkái s néhány JÓKAI első-kiadás. A könyvtár 90 nyitási napon 14.336 művet 18.292 kötetben adott kölcsön 1237 olvasónak. Ily forgalom és a rossz elhelyezés mellett a csekély számú személyzet még az új anyagot nem dolgozhatta fel. A feldolgozott KULTSÁR-könyvtár katalógusát anyagi eszközök hiányában nem lehetett kiadni. Ezidőszerint a GHYCZY-könyvtár áll feldolgozás alatt. Az év utolsó napjaiban a vármegye közönsége az 1913. év elejétől kezdődő hatállyal átadta a könyvtárt a JÓKAI Közművelődési és Múzeumi Egyesület kezelésébe. A tulajdonjogot fönntartotta magának a vármegye, azonban a könyvtáralap jövedelmeit számadási kötelezettség nélkül átengedte az egyesületnek.

Losonczon a városi könyvtár 174 kötetnyi szépirodalmi és 127 kötetnyi tudományos irányú művel gyarapított állami és városi segélyből. Az év végén állománya 16.579 műből, 24.659 kötetből állt. Kötés alá került 210 kötet. 300 nyitási napon 70 fizető látogató 6336 kötetet használt. Az olvasási díjakból (1 hó 1 K, 1/4 év 250 K, 1/2 év 480 K, 1 év 9 K) 379 K bevétel folyt be.

Löcsén az ág. h. ev. egyház könyvtárában az új rendszerű cédulakatalógus szerkesztése tovább folyt. Előhaladását, miként az előző évben is, a sok kolligatumban előforduló régi doktori disszertációk hátráltatják. A gyarapodás 29 drb ajándék- és 81 drb vételből állt. Az évi 400 K államsegélyből történelmi, irodalmi, pedagógiai és természettudományi műveket szereztek be.

A látogatók száma 93 volt, a használt anyag darabszáma mindössze csak 72; ez abból érthető meg, hogy az október havában Löcsén ülésező Országos Luther-Társaság tagjai csupán megsemmelítették a könyvtárt. Az érdeklődés fölkelte céljából KAUFMANN Aurél könyvtáros ez évben is folytatta a könyvtár ritkaságainak bemutatását a serdültebb ifjúság számára.

Marosvásárhelyen a 800.000 K költséggel épült *Ferenc-József közművelődési ház* részére a vall. és közokt. minisztérium 1911-ben

600.000 K államsegélyt biztosított akkép, hogy a város által fölveendő emez összeg évi részlettörlesztései fejében az 1910. január 1-étől kezdődő s az 1959. dec. végéig terjedő 50 évre évente 15.000 Kt folyósított. A helyi érdekeltség a közművelődési ház berendezési költségeihez 50.000 K-val járult hozzá, mely összeg az 1912. év folyamán fizettetett be. Az 1912. év végéig a teljesen elkészült ház berendezési munkálatai és a könyvgyűjtés foganatosítottak, a további program a gyűjtemény szaporítása volna, mely célból föltétlenül szükséges, hogy a közművelődési ház költségeinek fedezésére már korábban kilátásba helyezett 25.000 koronás főfelügyelőségi államsegélyt 1914-ben az intézet kapja. A könyvtár megnyitását 1913 nyarára tervezték.

Máramarosszigeten a ref. főiskola könyvtára a mult év nagyobb részében zárva volt. A vízvezeteki csöveknek a nyári szünet alatt megkezdett lerakása a könyvtár helyiségeiben oly zűrzavart okozott, hogy azokat az év végéig már meg sem lehetett nyitni. Így mindössze 65 nyitási napja volt a könyvtárnak, melyeken 495 látogató 926 kötetet használt.

A gyarapodás 299 kötetet tett; ezekkel együtt 20.336 könyv, 7292 hirlap, 652 apró nyomtatvány, 130 térkép, 1000 kézirat, 4686 oklevél és 118 egyéb könyvtári anyag van a könyvtárban, összesen 33.924 drb. A könyvek köttetése az elmúlt évben egészen fönnakadt, mert a könyvtár rendes könyvkötője az általános drágaságra hivatkozva, 25⁰/₀ áremelést kért s az igazgatótanács által erre megajánlott 15⁰/₀-ot el nem fogadva, beszüntette a munkát.

Miskolczon a Borsodmiskolczi Közművelődési Egyesület Múzeumi osztályának 1911—1912. évi működéséről s a *Borsodmiskolczi Múzeum* állapotáról 32 oldalas nyomtatott Jelenlést adtak ki. A személyi ügyek közül megemlítendő, hogy a múzeumnak évek óta buzgón működő könyv- és levéltárosa, BRÓSZ Károly elköltözött Miskolczról. A *könyv- és levéltárban* folytatódott a levéltár rendezése, melynek során a HORVÁTH Lajos-féle könyvtárral nyert országos érdekű oklevelek s a diósgyőri koronauradalom levéltára nyertek feldolgozást. Az évi gyarapodás 236 drb volt.

Az *ág. h. ev. egyház könyvtára* az elmúlt évben 50 drbbal gyarapodott ajándék és letét útján. Az intézetnek a törzsvagyon utáni kamatokból származó 300 K-nyi javadalmát egész összegében személyi kiadásokra fordították. Hogy a könyvtárt használta-e valaki, arról nem érkezett adat. Arra sincs kilátás, hogy a könyvtárnak már folyósított 20.000 K építési államsegély célszerűen fölhasználtsék, miért is a Főfelügyelőség lépéseket fog tenni, hogy az összeg a miskolczi kulturház részére utaltassék át.

Nagybányán a Városi Múzeumnál a szűk elhelyezési viszonyok tekintetében nem állt be javulás. A könyvtár anyagát egy pár értékeesebb művészi irányú művel gazdagították, tekintettel Nagybánya festőtelepére. A könyvállomány 6433 darabra emelkedett.

Nagyenyeden a Bethlen-Kollégium gyűjteményei közül a *könyvtár* 728 drbbal gyarapodott, nagyobb részét vétel útján. A látogatók száma 354 volt, akik közül 68 volt a városi és vidéki közönségből való kölcsönző, a többi tanár és tanuló. A használt anyag 5002 darab. A könyvtár anyaga 22.529 mű 42.459 darabban, amihez még 2699 duplum és egy 2763 drbból álló gyászjelentés-gyűjtemény járul.

Nagyszombatban a Városi Közkönyvtár és Történeti Emléktár életében szomorúan emlékezetes marad az 1912. év: ALSZEGHY János, az intézmény alapítója és gondozója, hosszas betegség után elköltözött az élők sorából. Halála után a könyvtár gondozását fiának, dr. ALSZEGHY Zsolt fővárosi áll. főgimn. tanárnak főkezelése mellett az elhunyt özvegyére bízta a Pozsonyvármegyei Közművelődési Egyesület nagyszombati fiókja. A könyvtárórák összel újból megkezdődtek s csak az ereklyetár maradt egyelőre zárva alkalmas vezető hiányában. A könyvtár részére beérkezett adományok közül főlemlítendő STRASSER Viktor szomolányi körorvos 185 kötetnyi, nagyobbára külföldi szépirodalmi műből álló hagyatéka. Az egész évi gyarapodás a könyvtárnál 649, a történeti emléktárnál 7 drb volt. Az állomány a könyvtárnál 11.028, az emléktárnál 3069 drb. A látogatók száma 44 könyvtári nyitási napon 524 volt, a használt anyag darabszáma 2536.

Nagyváradon a Bihar megyei és Nagyvárad Régészeti és Történelmi Egylet Múzeuma inkább szakkönyvtár jellegű gyűjteményéből 100 drbot használtak.

A Városi Nyilvános Könyvtár az 1912. évben helyzetetett állami felügyelet alá s működése is tulajdonképpen ez évben vette kezdetét. A működés első esztendejéről BODNÁR János könyvtárőr 27 nyomtatott oldalra terjedő jelentésben számol be, részletesen leírva a könyvtár keletkezésének történetét. A könyvtár állománya 8491 kötet. A nyitási napok száma a közönség részére szept. 14-én történt megnyitás óta 109 volt, amikor is 11.456 látogató 11.824 kötetet használt, úgy hogy egy napra átlag 105 olvasó esett 109 kötettel. A könyvtári szolgálatot egy könyvtáros s egy ideiglenes segédőr látják el. Az összes személyi kiadás 5240 korona; a helyiség bérösszege 2800 K; az egész évi költségvetés összege 11.700 K, amiből 1500 K volt új beszerzésekre szánva.

Nyitrán a Nyitrávámegyei Múzeum gyűjteményei közül a könyvtárban MIKLÓSSY Ferencz könyvtáros a nyár folyamán revíziót s tisztogatást végzett, kiválogatva a kötendő műveket. Az eddig több műnek számított egybetartozó füzetek egy műnek számmittatván, az állomány az előző évi 15.087 drb helyett 14.317 darabot mutat föl, amely szám az év folyamán 168 drbbal emelkedett. Az ősztől kezdve a gimnáziumi tanulók részére a könyvek kikölcsönzését beszüntették. Az érettebb közönséget falragaszok útján igyekeznek a könyvtárra figyelmessé tenni s az érdeklődés láthatólag emelkedik is. 292 látogató 869 kötetet olvasott.

Pápán a ref. főiskola könyvtára hathatósan szolgálja a közművelődés fejlesztését, mert a szépirodalmi irányban nem is fejlesztett tudományos jellegű anyagból 1478 látogató 5209 kötetet használt a 304 nyitási napon, d. u. 2—4-ig. A gyarapodás 1105 darab volt, miáltal a törzsanyag 38.484 drbra emelkedett, amely számba kb. 2000 duplum nincs beszámítva. Az 1900—1911. évi szaporulatról ez évben megjelent könyvjegyzék kiadására a főiskola 2763 K-át áldozott.

Pécsett a Városi Múzeum gyűjteményei közül a könyvtár van most a legmostohább helyzetben: el van raktározva a városházán

s bár katalogusai készek, nem használható. Ajándékozásokból 426 drbbal 7578-ra emelkedett az állománya.

Poprádon a *Magyarországi Kárpát-Egyesület Múzeuma* könyvtára részére 46 ajándékmű érkezett be; az államsegély terhére természetrajzi szakmunkák és folyóiratok szereztettek be. Az összes gyarapodás 95 drb volt. Az állomány 7195 drbjából 54 kötetet használtak.

Pozsonyban a *Városi Közkönyvtár* jövőjét illetőleg a város törvényhatósági bizottsága a vallás- és közoktatásügyi minisztérium kívánságához képest elhatározta, hogy a városi közkönyvtár egész állagát átadja az új egyetemi könyvtár céljaira a jelenlegi közkönyvtárosnak vezetői minőségben való átvétele mellett. Egyben a könyvtár ügyét kikapcsolva az új múzeum épülete létesítésének ügyéből, 300.000 K-t az egyetemi könyvtár létesítésére szavazott meg, a közkönyvtárra nyert 40.000 K államsegély és kamatai beszámításával. Egyelőre a könyvtár elhelyezési viszonyai nem javultak. Az új városházának a városi hivatalok által legközelebb leendő elfoglalásakor a könyvtárelhelyezésén — ideiglenesen — javítani fognak.

1912-ben 2387 könyvvel, 21 hirlapkötetel és 18 kézirattal gyarapodott a könyvtár. Városi javadalomból közel 3000, államsegélyből 825 K-t fordítottak könyvbeszerzésre. A feldolgozott könyvanyag — a törvényhatósági bizottság határozatából a Városi Népotthon, a Terézvárosi Népotthon, Kereskedelmi Testület és Ipar-egyesület között szétosztott 1795 többespéldány levonásával — 25.680 drb. A Főfelügyelőség néhai SIEGMETH Károlynak 2000 kötetten felüli főkép természettudományi, technikai és turisztikai művekből álló könyvtárát megvásárolván, azt — tekintettel az új egyetem igényeire — e könyvtárban letéteményezte.

Az olvasóterem 242 egész és 61 félnapon volt nyitva. Ez idő alatt 2810 olvasójegyet állítottak ki. Az olvasóteremben használt anyag darabszáma 4587, 911 térítvényre 4477 kötetet adtak ki kölcsön. Összesen 3721 látogató (1911: 2836) 9064 drbot (1911: 8068) használt. A kikölcsönzött művek közül 2600 kötet óvadék mellett adatván ki, a kezelt óvadékösszeg 7835 korona (1911: 6899 K) volt.

Rimaszombaton a Gömörmegyei Múzeum történetében az 1912. év fordulópontot jelent, mert ez évben a múzeumi gyűjtemények elhelyezésére szolgáló helyiségeket teljesen átalakították, kellően bebútorozták s a gyűjteménytárgyakat megfelelő selejtezés után véglegesen elhelyezték. A gyűjtemények őrzését is megoldották: a szabadlakás ellenében Kovács Alajos személyében igen alkalmas felügyelőt találtak.

Az átalakítás és felszerelés az eddigi munkálatokkal még koránt sincs kimerítve, de ki van merítve az e célra rendelkezésre álló pénzösszeg. És így nem a további programról, hanem csak a további szükségletekről lehet beszámolni. Szükséges volna mindenekelőtt az épület balszárnyának a jobbszárnyhoz hasonló átalakítása a közkönyvtár céljaira. Itt rendelkezésre áll még 3 nagy terem, 1 kisebb szoba és a jelenlegi igen tágas illemhely előszobájával együtt. A termek közül 2 könyvtári terem lenne, 1 pedig nyilvános olvasóhelyiség, amelyben a tervbe vett előadások is megtarthatók volnának. Mindezeket a helyiségeket a szükségletnek megfelelően kell bútorozni és villanyvilágítással felszerelni. A most folyó városi vízvezetéki és csatornázási munkálatokból kifolyólag a város elrendelte, hogy a csatornázás a város területén fekvő összes házakban foganatosítandó, ami szükségessé teszi, hogy rövid és záros határidőn belül a múzeumépület telkét csatornázzák és a vízvezeték bevezessék. Az emeleti lépcső kijavítása, az épület külső homlokzatán kívánatos kisebb átalakítások, az udvar rendezése, végül a kapualj nagyobb átalakítása szintén kívánatos. Mindezeknek a munkálatoknak teljes keresztülviteléhez körülbelül 15.000 K szükségeltetnék.

A könyvtárnak jelentékeny gyarapodása volt azáltal, hogy a helybeli kaszinó átengedte 3030 műből (4563 kötet) álló könyvtárát, a hozzátartozó 7 drb üvegezett vörösfenyő-szekrényvel együtt. A könyvtár anyagában a túlnyomó szépirodalmi rész mellett sok tudományos mű és folyóiratoknak becses sorozatai is vannak. Ugyancsak a múlt évben vették át, de szekrények hiányában még nem állíthatták fel a ref. egyházmegye könyvtárát, mely egyelőre 26 ládába van zárva. Végül átvették TERRAY Istvánnak

973 könyvből és füzetből, jórészen régészeti és történelmi szakmunkákból álló hagyatékát is, melyben 32 oklevél is van az 1338—1539-ig terjedő időből. E hagyaték egyelőre nincs még a többi anyag közé beosztva. A könyvtár gyarapodása a ref. egyházmegyei könyvtár feldolgozatlan anyaga nélkül 5841 drb. Az egész állomány 25.993 drb, amiből 13.521 drb könyv.

Sárospatakon a *ref. főiskola könyvtára* ajándékozásból 1232, állami segélyből 178, a főiskolai javadalomból 226 drbbal gyarapodott. Az 1200 K államsegély s 2000 K főiskolai javadalom a hiányok folytatólagos pótlására s tudományos jellegű új könyvek beszerzésére szolgált. Az ajándékok közül kiemelendők: LÉVAY József költőé, aki KAZINCZY Gábornak 45, hozzáintézett levelét magyarázó bevezetéssel együtt; dr. BUZA László jogtanáré, aki atyjának, BUZA Jánosnak 539 könyvét; SZINYEI Gerzson ny. főiskola tanáré, aki TOMPA Mihály 9 eredeti levelét; id. ZSOLDOS Benő, ny. főgimn. tanáré, aki 265 kötet könyvét küldte ajándékkul a könyvtárnak. HARSÁNYI István könyvtáros folytatta a kéziratár rendezését s 551 újabb darabot dolgozott fel.

A törzsállomány az év végén 53.852 könyvből és 856 kéziratból állott. 260 nyitási napon 1070 esetben 3049 kötet kölcsönöztetett ki.

Selmeczbányán a *Városi Múzeum és Könyvtár* vezetését az elmúlt évben ideiglenesen VÖRÖS FERENC tb. városi főjegyző látta el. A közkönyvtárt GONDA József levéltári díjnok kezelte. A könyvállomány 167 drbnyi szaporulattal 3335 drbra emelkedett. 721 látogató 3563 drbot használt.

Sepsiszentgyörgyön a *Székely Nemzeti Múzeum* vezetősége elé a letűnt év két jelentős feladatát tűzött: az 1911. év nyarán megkezdette az építkezés befejezését és az új múzeum berendezésének, jövő fenntartásának és fokozatos fejlesztésének tervszerű előkészítését. Az első feladat az év végére megoldást is nyert.

A könyvtárban az 1912. évben nagyobb összeget (375 K) igénylő könyvkötéseket végeztek. A 629 drbnyi évi gyarapodással a törzsállomány 61.606 drbra emelkedett. Az év folyamán 250 látogató 1300 kötetet használt.

*Sümege*n az *Állami Darnay-Múzeum* könyvtárát GABÁNYI Árpád színművész nyugalomba vonulása alkalmával 188 drb, színesszettörténeti szempontból nagybecsű kéziratból, levelekből, fényképekből és kitüntető érdemből álló gyűjteményével gazdagította.

A könyvtári államsegélyből az irodalmi kézirat-gyűjtemény KÖLCSEY, TOMPA, JÓKAI, továbbá KRAJNER Imre, a sümegi születésű író, költő s törvénytudós leveleivel és kézírataival, az okmánytár néhány oklevéllel s a «Kisfaludy-terem» KISFALUDY Sándor és Károly némely hiányzó első kiadású művével s arcképével gyarapodott. 200 K rendkívüli államsegélyből megvételre KISFALUDY Sándor «Somlyó» című örökbecsű regéjének kézírata. A KISFALUDY-gyűjteménynek azonban ezeken kívül volt egy igen nevezetes nagy gyarapodása: 1500 K rendkívüli államsegélyen sikerült megszerezni a KISFALUDY-család birtokában volt összes KISFALUDY-ereklyéket, KISFALUDY Sándornak és SZEGEDY Rózának 148 drb emléktárgyát. Közöttük van a költőnek 67 kézírata, üveges könyvtárszekrénye és testőrkori katona-ládája vasból.

Szabadkáról a *Városi Múzeum- és Közkönyvtárról* nem küldtek évi jelentést.

Szamosújvárt az *Örmény Múzeum* könyvtára 103 drbbal gyarapodott, ezzel a könyvtár egész állománya 1742 kötetre emelkedett.

Szatmárt a *Kölcsey-Kör Múzeumát* leginkább csak önkéntes adományozások gyarapítják. Csupán a könyvtárt fejlesztik az államsegélyből eszközölt vételekkel. 33 drbnyi vétel és 377 ajándék 4782 drbra növelte az állományt, melyből a 190 látogató 942 darabot használt.

Szászvároson a *ref. Kún-Kollégium könyvtárának* forgalma állandóan emelkedően van; 231 egyén (1911 : 173) 3720 kötetet (1911 : 3210) használt. Az érdeklődést ébren tartotta az a körülmény, hogy úgy a 800 K államsegélyből, mint a kollégium által fedezett 1518 K fenntartási költség nagy részéből (1025 K) számos új szépirodalmi és tudományos mű szerzetetett be. Az új szerzeményekkel és ajándékokkal 16.832 drbra emelkedett a könyvtár állománya. A rendezés munkája háromféle katalógus készítésé-

vel folyt: 1. leltári, 2. törzscédula katalogus és 3. kézi (vagy tájékoztató) használati katalogus, mely a rendre elkészülő szakok nyomtatott katalogusát van hivatva pótolni addig, míg a rendezés befejezte után ilyennek kiadását a kollégium munkába veheti.

Szegeden a Somogyi-Könyvtár és Városi Múzeum gyűjteményei közül a könyvtár 1396 kötettel 80.943 kötetre gyarapodott. Nyitva volt a könyvtár tíz hónapon át minden köznapon délelőtt 10—1, délután 4—7; a nyári két hónapban délelőtt 10—12. Az olvasók összes száma 14.329 (az előző évben 13.218); az olvasott művek száma 16.569 (az előző évben 15.790); az olvasók napi átlagos száma 57, legtöbb olvasó volt november 16-án: 111, legkevesebb június 13-án: 13. Házi használatra indokolt esetekben kikölcsönöztek 179 térítvényre 346 művet.

Szekszárdon Tolnavármegye Múzeuma fejlődésére jótékony hatással lesz, hogy a Tolnavármegyei Múzeumegyesület új alapszabályokkal, 130.000 K tőkével és 956 taggal bíró Tolnavármegyei Közművelődési Egyesületté alakult át, melynek egy múzeumi és egy ismeretterjesztő szakosztálya van. A könyvtár nagyobbrészt csak a korábban jártni kezdett folyóiratok folytatásaival gyarapodott. A jövőben kilátás van arra, hogy olvasótermet is nyerjen a könyvtár, — ezidőszerint a 4520 drbnyi könyvállomány nincs nyilvános használatnak átadva, — t. i. a korábban őri lakásnak használt helyiségek egyike megüresedvén, azt egyelőre a nyári időszakban a múzeumot fölkereső kutatók, iparművészeti növendékek s helybeli műkedvelők munkatermélül rendezték be, de fűthető s könnyen hozzáférhető helyiség lévén, olvasóteremnek szánták.

Szentesen a Csongrádmegyei Történelmi és Régészeti Egyesület Múzeumának könyvtárát az év folyamán áthelyezték egy megüresedett városi épületbe, mely azonban máris szűknek bizonyult. Állománya 5967 kötet. Az okmánytár néhai DANIELISZ Károly hagyatékából közel 200 érdekes és fontos okmányt kapott.

Székesfehérvárt a Fejérmegyei és Székesfehérvári Múzeum könyvtára az irodában és a dolgozó helyiségben zárt szekrényekben van elhelyezve. Gyarapítására több szakmunkát szereztek be.

Állománya 403 mű (437 kötetben), 167 apró nyomtatvány, 41 térkép, 52 kézirat, 917 oklevél és 173 drb egyéb könyvtári anyag. Nyilvános használatra nincs nyitva.

Szombathelyen a Vasvármegyei Kultúregyesület Múzeuma gyűjteményei közül a könyvtárra 1000 K államsegélyt és 556 K egyesületi javadalmat fordítottak. Ebből kifizették a KAFFEHR-könyvtár vételárának utolsó részletét, továbbá az 1911-ben kiadott címtár költségét. A könyvtár leltározását is befejezték. A 104 nyitási napon 273 látogató volt a könyvtárban, akik 3641 drbot használtak. Állománya az év végén 46.964 drb.

Temesvárt a Városi Nyilvános Könyvtár vezetősége, mint eddig, ezúttal is iparkodott a könyvpiacra megjelent minden komoly tudományos vagy ismeretterjesztő mű beszerzése által a vezetése alatt álló intézményt fejleszteni. A beszerzésekre 1000 K államsegélyen kívül közel 2000 K városi javadalom fordítottatott. Ajándékokkal együtt 1449 tételben 3125 kötet és füzet volt az évi gyarapodás, úgy hogy a könyvtár állománya — az évközben fogantatosított revízió helyesbített adatai szerint — 44.148 kötet, a revízió alkalmával eszközölt becslés szerint 138.269'80 K értékben. A könyvtárnak saját kezelésében levő könyvkötő-műhelyében 1358 kötetet kötöttek be.

A használat örvendetes méreteket öltött. Az olvasótermet az az eddigi gyakorlattól eltérően nemcsak délután 3—7-ig, hanem délelőtt 8—12-ig is nyitva tartották 245 nyitási napon. A látogatók összes száma 8240 volt, akik 6345 művet használtak az olvasóteremben s 6190-et vettek kölcsön. Átlag tehát naponként 34 egyén 52 művet használt.

Tiszafüreden a Múzeum- és Könyvtáregyletet a múlt évben fájdalmas veszteségek érték TARICZKY Endre, ny. plébános, az egylet megteremtője s elnöke, valamint MILESZ Béla egyleti titkár és könyvtáros elhunytával. Könyvtárossá KÜRTHY Sándor közs. irnokot választották meg.

A könyvtár állománya 6104 drbra emelkedett. Fejlesztése túlnyomó részben a Múzeumok és Könyvtárak Orsz. Tanácsa által a népkönyvtári javadalomból nyújtott államsegélynek köszön-

hető. Hetenkint kétszer volt nyitva. 86 látogatója 4328 kötetet használt, évi 2 K használati díj fejében.

*Vác*zott a *Váci Múzeumnak* két évtizedes, céltudatos munkával összehordott gyűjteményei október hó 6-án adattak át a nyilvánosságnak.

A könyvtár részére megszerzett váci vonatkozású nyomtatványok és képek közül ki kell emelnünk egy 1598-ból való történeti művet, amelyben megvan az 1597-i váci csata leírása, képpel. A könyvtár állománya 3725 könyv, 61 hirlap, 418 aprónyomtatvány, 171 térkép, 110 kézirat, 45 oklevél és 467 drb egyéb könyvtári anyag.

Vercszen a *Városi Múzeum és Könyvtár* élénk használat és fokozódó gyarapodás által adta bizonyítékát annak, hogy hivatását jól tölti be. A mindinkább érezhető helyszűke ellen azonban még nem tehettek semmit, sőt az épület bővítésének terve is kútba esett azáltal, hogy a megszerezni óhajtott szomszédtelket az Osztrák-Magyar Bank vette meg fiókjának építkezéséhez. A könyvtár 598 drb ajándékot kapott s a városi törvényhatósági bizottság elhatározásából megkezdték a szerb nyelvű művek beszerzését is. Egy szükséges új szaklajstrom és új katalógus munkába vétettek. Az egész évi gyarapodás 1186 drb volt; az állomány 30.578 drb. 257 nyitási napon 6176 látogató 14.063 kötetet használt. A könyvtár kézิปénztárát 433 K tartalommal az olvasóterem asztalából egy éjjel még ismeretlen tettesek elemelték. A régi városi levéltárt a belvárosi fiúiskola egyik terméből hely hiányában a padlásra kellett felvinni.

*Veszprém*ben a *Veszprémmegyei Múzeum* könyvtárában az államsegélyből eszközölt vételekkel együtt 579 drb volt a gyarapodás; a törzsállomány 13.433 drb.

*Zombor*ban a *Bácsbodrogmegyei Történelmi Társulat* szakkönyvtárának törzsállománya 1100 drbról 1139-re emelkedett.

A *Városi Közkönyvtárt* fenntartó könyvtáregyesület működése nem különbözik az előző éveketől. Az 1000 K államsegélyből, 1000 K városi segélyből s ugyancsak kb. 1000 K egyleti bevételből kb. 1500 K fordított a könyvállomány gyarapítására,

kb. 1300 személyi kiadásokra s a többi egyéb fenntartási költségekre. Az évi gyarapodás 415 drb volt, az állomány az év végén 33.642 könyv. Az új gyarapodásról «Függelék» címen pótcímter jelent meg. A látogatók száma 160, a használt anyag darabszáma 8200 volt. Az új gyarapodás már alig volt a régi, szűk és boltozatos volta miatt könyvtári célokra alkalmatlan helyiségbe beszorítható. Új és alkalmasabb helyiségre azonban kilátás nyílt, amennyiben a DMKE Zomborban kétemeletes internátus épületet készül emelni s a megyei és városi hozzájárulás fejében alkalmas helyet adna a zombori múzeumnak és könyvtárnak is.

III.

Az állami felügyelet alatt álló népkönyvtárakról a Múzeumok és Könyvtárak Orsz. Tanácsa 1912. évről kiadott jelentése alapján a következőkben számolunk be:

Az új nép- és vándorkönyvtárak fölállítása 60.535'60 K-ba került. A közművelődési és könyvtáregyesületek, olvasókörök és ifjúsági egyesületek közül 63 részesült könyvtárak létesítésére, illetve fejlesztésére segélyben, melynek összege 53.200 K-t tesz ki. Gazdasági népkönyvtárak kiegészítésére 3600 Kt adtak ki. A régebbi könyvtáraknál évközben mutatkozó apróbb dologi kiadások, pótlások és javítások fedezésére s a könyvtárak cserélésének fuvarköltsegeire 1000 Kt, a régebbi könyvtárak kiegészítésszolgáló 10 drb 30 kötetes vándorsorozat beszerzésére 2000 Kt, a népkönyvtári címjegyzék I. pótfüzetének költségére pedig 1500 Kt irányoztak elő. Végül a könyvtárkezelők jutalmazására 5000 Kt fordítottak.

Új népkönyvtárat ez évben a Tanács 39-et állított föl. E könyvtárak közül az Athenaeum r.-t. a fennálló egyezség folytán öt-öt drb., egyenként 400, illetve 300 K értékű népkönyvtárat díjtalanul szállított, úgy hogy az 1911. évi javadalmat 29 népkönyvtár könyvanyagának beszerzési költségei terhelték meg, még pedig egy 2000 K és huszonnyolc 1000 K értékű könyvtár beszerzésének költségei.

Ez állandó jellegű népkönyvtárak mellett a Tanács az 1912. évi állami javadalom terhére negyven, egyenként 500 K értékű vándorkönyvtárat állított föl, amihez még az Athenaeum által díjtalanul szállított két vándorkönyvtár járult.

Az 1912. évben létesített könyvtárak összes száma tehát 81-re rugott.

E könyvtárak fölállításáról az Országos Tanács március hó 22-iki ülésén határozott, a vallás- és közoktatásügyi miniszteriumnak július hó 23-án 56.819. sz. a. kelt jóváhagyása mellett. E könyvtárak az eddigi eljárásnak megfelelőleg könyvszekrényekkel ellátva adattak át rendeltetésüknek. A könyvtárak könyvanyagának ára 50.000 koronát tett ki, a szekrények a 2000 koronás könyvtárnál 320, az 1000 koronás könyvtáraknál egyenként 160, a kisebb könyvtáraknál pedig egyenként 105'20 koronával számítva 10.235'60 koronába kerültek. Megjegyzendő, hogy a 160 K könyvszekrénytípusból az új könyvtárak számánál eggyel több szereztetett be, amely Czibakházára került, a Leányegyesületnek régebben adományozott könyvtár újabb gyarapodásának a befogadására. A könyvanyag és szekrények december hó végén küldettek szét rendeltetési helyükre.

Az itt összegezett nép- és vándorkönyvtárak elhelyezéséről a következőkben számolnak be:

A Tanács közvetlen felügyelete alatt kétezer koronás népkönyvtár a zalaegerszegi városházán állíttatott fel; egy-egy ezer koronás könyvtár már létező ezer-koronás könyvtár kétezer koronás sorozattá leendő kiegészítése gyanánt Balázsfalván, Czeglédén és Szelistyén, új ezerkoronás könyvtárak Baján, Budakeszin, Budapesten Zuglónak és környékének kath. körében, Csernátfalun, Egerben az iparostanonciskolában, Erzsébetfalván az iparoskörben, Halmágyon, Kassán a cs. és kir. 34. gy. ezrednél, Kassán a ker. szociális egyesületnél, Kispesten az áll. munkástelepen, Kőhidgyarmaton, Nagykikindán, Öcsödön, Pápán, Pócsmegyeren, Pusztamérgesen, Rákospalotán, Sátoraljaújhelyen, Segesvárott, Selmezbányán a ker. szociális egyesületnél, Tápén és Újszászon; egy-egy négyszáz koronás könyvtár Felsőszecsén, Léván,

Pöstyénben, Szikszón és Zólyomban a Mozdonyvezetők Otthonában; végül egy háromszázkoronás könyvtár Pozsonyban a m. kir. IV. honvédkerületi parancsnokság fogházában nyert elhelyezést. Az ötszázkoronás vándorkönyvtárak a következő helyekre kerültek: *a)* az Abaujtornamegyei és Kassai Közművelődési Egyesület útján: Pálházára; *b)* az Aradi Kölcsey-Egyesület útján: Szentleányfalvára; *c)* Baranya vármegyében a Pécsi Ingyenes Népkönyvtár-Egyesület útján: Drávaszabolcsba, Gyüdre, Kishajmásra, Komlóra és Rádfalvára; *d)* a Beregvármegyei Közművelődési Egyesület útján: Hetére; *e)* Békésvármegyében a Békésvármegyei Általános Tanítóegyesület útján: Szarvasra a kákai, orosházi-úti, pusztakondorosi, rózsási és szélesúti iskolákba; *f)* Biharmegyében a nagyváradai Szigligeti-Társaság útján: Felsődernára, Kisszedresre, Okányra, Székelyhidra és Vaskóhrra; *g)* a Borsodmiskolci Közművelődési Egyesület útján: Mezőkeresztesre, Mezőkövesdre és Sajószentpéterre; *h)* Csongrádmegyében Szegedre az alsócsengelei, baktói és középgajonyai iskolába és Tömörkényre az alvégi, felvégi és majsai-úti iskolába; *i)* Fejérmegyében Ráczalmásra azzal, hogy az itt lévő sorozat Kulcspusztára helyezendő ki; *j)* Hajdumegyében Debreczen-Kösélyszegepusztára és Kiskabára; *k)* Hunyadmegyében Szászvárosra; *l)* Liptó megyében Németlipcsére azzal, hogy a már kiolvasott régibb sorozat Nagyselmeczre helyezendő át; *m)* Pestmegyében Csengődre azzal, hogy az itt lévő két sorozat egyike Pusztaszentimrére helyezendő át; *n)* Sopronmegyében Farádra, az itt lévő régibb sorozatnak Dörre történt áthelyezése mellett; *o)* Torontálmegyében Németczernyére, az ott lévő sorozatnak Magyarczernyére történt átszállításával kapcsolatban; *p)* Ungmegyében Nagyselmeczre; *q)* Vasvármegyében: a Vasvármegyei Kultúregyesület útján Bobára, végül *r)* Zemplénmegyében Kistokajra. Egy eredetileg a pápóczi gazdakörnek szánt vándorkönyvtár kezelésére nem akadván ember e könyvtár is Szarvason helyeztetett el, még pedig a csabai-úti iskolában. Két 300 koronás könyvtár pedig, amelyek egyikét a budapesti cs. és kir. helyőrségi fogháznak, másikat a MÁV vonatkísérők királyházaí olvasókörének szántuk, a könyvekért folya-

modó testületek részéről el nem fogadtatván, rendelkezésre maradt. A könyvtárak egyikét a Tanács november hó 8-iki ülésén a zentai ipartelepnek ajánlotta fel egy régibb folyamodás alapján, de az ipartelep vezetősége nem fogadta el az ajánlatot. Ily módon mindkét könyvtár végleges elhelyezésére 1913 folyamán fog sorra kerülni.

Miként a mult esztendőben, a Tanács ez évben is gondoskodni kívánt a Horvát-Szlavonországban elszigetelten élő magyarság közművelődési szükségleteinek kielégítéséről s a Jülián-Egyesület útján három darab, egyenkint ötszáz korona értékű vándorkönyvtárat állított fel Osekovo, Pasián és Netecapuszta községekben. Horvát-Szlavonországban elhelyezett könyvtáraink száma ekként 46-ra emelkedett. A zágrábi Magyar Társaskör könyvtára pedig 600 korona pénzegélyben részesült. Az annectált tartományokban működő könyvtárak száma ez évben szintén emelkedett négyvel, amennyiben Breskát a Julián-Egyesület útján egy 1000 korona értékű népkönyvtárral és Bjelinát egy 500 korona értékű vándorkönyvtárral, a cs. és kir. 25., illetve 34. sz. gyalogezrednek Metalkassattelben, illetve Rogaticán állomásozó századait pedig egy-egy 300 korona értékű népkönyvtárral látta el a Tanács.

Ama terven viszont, hogy a külföldi magyarságot is részesítse a Tanács az anyanyelvükön szóló olvasmányok lélekművelő áldásában, a következő intézkedésekkel munkálkodott:

Egy 1000 korona értékű népkönyvtárat Bukarestben helyezett el a Jülián-Egyesület útján. Ezenkívül pénzegélyekre fenntartott javadalmából 500 koronát a konstantinápolyi Magyar Egyesületnek régebben adományozott 1000 koronás népkönyvtár fejlesztésére fordított, 300 koronát a perth—amboyi (U. S. A.) Ref. Magyar Ifjúsági Egyesület, 250—250 koronát a bridgeporti Ref. Magyar Ifjúsági Egyesület és a homesteadi magyar ref. egyház, 100—100 koronát a benhonzie—lestocki Canada), a plunkett-viscounti (Canada), a scrantoni (U. S. A.) és throopi (U. S. A.) magyar telepek könyvtárának gyarapítására szánt. Ez előirányzat azonban némileg módosult, mert

a scrantoni és throopi olvasókörök megszűntek, a homsteadi református egyháznál pedig a könyvtár elhelyezése körül merültek fel nehézségek. Ennek folytán a Tanács november hó 8-iki ülése a scrantoni és throopi olvasóköröknek szánt 100—100 koronát együttesen a chicagói Magyar Női Otthon, a Homsteadre szánt 250 korona értékű könyvadományt pedig a hamburgi Magyar Egyesület könyvtárának gyarapítására rendelte fordítani.

Új könyvtárak felállítására, illetve meglévő könyvtáraik gyarapítására a következő közművelődési egyesületek és könyvtárt fenntartó testületek részesültek közvetlenül a vallás- és közoktatásügyi minisztérium útján pénzbeli segélyben: A Délmagyarországi Magyar Közművelődési Egyesület, a Dunántúli Közművelődési Egyesület, az Erdélyrészi Magyar Közművelődési Egyesület, a Felvidéki Magyar Közművelődési Egyesület s az Uránia Tudományos Egyesület egyenkint 5000 koronát; az eperjesi Széchenyi-Kör 2000 koronát, a Budapesti Könyvtár-Egyesület 1800 koronát, a hódmezővásárhelyi közkönyvtár és a nagyváradai Szigligeti-Társaság egyenkint 1500 koronát; az Alföldi Magyar Közművelődési Egyesület, a Szabad Lyceum, Orsz. Magyar Iskola-Egyesület, a budapesti Erzsébet-Népakadémia, a pécsi Ingyenes Népkönyvtár-Egyesület és a temesvár-józsefvárosi Polgári Olvasó-Egylet egyenkint 1000 koronát, a kassai Kazinczy-Kör és pozsonyi Toldy-Kör egyenkint 700 koronát, a Torontál-megyei Magyar Közművelődési Egyesület Nagybecskereken, az Aradi Kölcsey-Egyesület, a győri Népkönyvtár-Egyesület, a Nógrádvármegyei Nemzeti Intézet s a tiszafüredi Múzeum- és Könyvtár-Egyesület egyenkint 500 koronát, a zágrábi Magyar Társaskör 600 koronát, a budapesti VI. ker. Népkönyvtár-Egyesület, a VIII. ker. Közjótékonyági Egyesület, a IX. ker. nép- és isk. könyvtár, a X. ker. nép- és isk. könyvtár, a makói városi könyvtár, a temesvári erzsébetvárosi, gyárvárosi, mehalai és népirodai könyvtárak egyenkint 400 koronát, a budapesti III. ker. nép- és iskolai könyvtár, az Orsz. Közp. Kath. Legényegyesület, a felkai Tatra-Múzeum-Egylet, a kecskeméti központi népkönyvtár, a komáromi népkönyvtár, a marosvásárhelyi Székely

Társaság, a Vakokat Gyámolító Orsz. Egylet miskolczi fiókja, a nagykanizsai áll. ipariskola és az ujvidéki DMKE-könyvtár egyenkint 300 koronát, a békéscsabai központi népkönyvtár 210 koronát, a berzeviczei áll. népiskola és Ifj. Egyesület, a gyomai közs. népkönyvtár, a magyaróvári Széchenyi-Kör, a Kővárvidéki Társas-kör Nagysomkúton, a szolnoki Kereskedelmi Alkalmazottak Egylete, a trencsényi népkönyvtár, továbbá a tordai Iparosok Önképző-Egylete egyenkint 200 koronát, a balmazújvárosi, hajdudorogi, munkácsi népkönyvtárak, valamint a salgótarjáni MÁV altiszti kör és a verseczi Magyar Ifj. Önképzőegylet egyenkint 150 koronát, az erzsébetvárosi Polgári Olvasókör és a szegedi vakok intézete egyenkint 120 koronát, a czibakházai, gyöngyösi és papolczi népkönyvtár pedig egyenkint 100 koronát kapott, míg a konstantinápolyi Magyar Egyesület 500 koronát, a perth—amboyi Ref. Magy. Ifjúsági Egyesületnek 300 koronát, a bridgeporti Református Magyar Ifjúsági Egyesületnek és a hamburgi Magyar Egyesületek egyenkint 250 koronát, a chicagói Magyar Női Otthonnak 200 koronát, a benhonzie—lestocki és plunkett—viscounti magyar telepek egyenkint 100 koronát kitevő könyvtárgyarapítási segélye az Orsz. Tanács pénztárába folyosítottatott.

E segélyezések az eddigi gyakorlathoz hiven most is az Országos Tanács részéről esetről-esetre előzetesen jóváhagyott felhasználási tervezetek alapján, utólagos okmányolt elszámolás kötelezettsége mellett fordítottak rendeltetési céljaikra.

Az elszámolás kötelezettségének a Tanács jelentése lezártáig, vagyis 1913 július hó 16.-áig, a következő egyesületek és intézetek tettek eleget:

Az 1907—8. évi segélyről pótlólag elszámolt a Vakokat Gyámolító Orsz. Egyesület budapesti főintézete, mely könyvek beszerzésére 227 koronát, Braille-könyvek iratására 1295·39 koronát, könyvkötői munkálatokért 698·70 koronát és könyvszekrényre 395 koronát, összesen tehát 2616·09 koronát fordított. Ezzel szemben az államsegély s időközi kamatai 2395·85 koronára rúgván, a mutatkozó túlkadás 220·24 korona. Az 1910. évi segélyekről pótlólag elszámolt a Magyar Keresztény Munkásnők

Egyesülete Budapesten, a cserneyi olvasókör és a sümegi Kisfaludy-kaszinó, melyek mindegyike könyveket szerzett be államségélye teljes összegén.

Az 1911. évi államségélyről elszámolási kötelezettségüknek ugyancsak pótlólag a következő egyesületek és testületek tettek eleget: a Délmagyarországi Magyar Közművelődési Egyesület, mely az 1911. évről szóló áttekintésünkben ismertetett tervezetét minden változtatás nélkül foganatosította; a Felvidéki Magyar Közművelődési Egyesület, melynek elszámolása 65739 korona túlkiadással zárult s a következő tételekre oszlott: 22 új ifjúsági könyvtár létesítésére jutott 278960 korona, könyvtárak gyarapítására 101635 korona, könyvkötésre 44086 korona, a nyitrai közkönyvtár bútorozására 14756 korona, katalógusa kinyomatására 28940 korona, fenntartási költségeire 650 korona, a hodrusbányai népkönyvtár apróbb költségeire 30 korona, az 1910. évi túlkiadásokra 29362 korona. Megjegyzendő, hogy a 22 új könyvtár elhelyezésében a tavalyi cikkünkben ismertetett tervezettől annyiban történt eltérés, hogy Szomorfalulovászi, Magyarád, Pónik és Mosócz községek helyett Garamrudnó, Pokrivács, Hontszob és Miksi községekbe helyeztetek el könyvtárak. A nagyváradai Szigligeti-Társaság, mely a segély teljes összegét könyvek vásárlására fordította; a Nógrádvármegyei Nemzeti Intézet, mely segélyét mult évi dolgozatunkban ismertetett tervezete szerint használta fel; a budapesti Erzsébet-Népakadémia, mely államségélye teljes összegét könyvek vásárlására fordította; a felsőbányai népkönyvtár, mely a 200 korona államségélyt tavalyi dolgozatunkban ismertetett célokra használta fel; a győri Népkönyvtáregylet, mely 29.70 korona túlkiadással a segély teljes összegét könyvek beszerzésére fordította; a Vakokat Gyámoltó Orsz. Egyesület felsőmagyarországi fiókja Miskolczon, mely az 1910. évi maradvánnyal együtt 43760 korona segély felett rendelkezett s ebből Braille-könyvek előállításához szükséges anyagra 13254 koronát, másolási díjakra 10724 koronát s bekötésre 7610 koronát fordított; a nagyszebeni népkönyvtár, mely könyvek vásárlására 86 koronát, könyvkötésre 5520 koronát s

jegyzék nyomtatására 8·80 koronát; a pipei EMKE könyvtár, mely az államsegélyen egy könyvszekrényt készíttetett; a pozsonyi Toldy-Kör, mely segélyét teljes összegében új könyvek beszerzésére fordította; a sajkazai népkönyvtár, mely 100 korona segélyből 87·80 koronát számolt el, mint könyvbizterzésre kiadott összeget; a tiszafüredi Múzeum- és Könyvtáregyesület, az ujjvidéki DMKE-könyvtár és az ungvári népkönyvtár, melyek segélyüknek teljes összegét új könyvek beszerzésére fordították.

Az 1912. évi államsegélyről elszámolási kötelezettségüknek a következő egyesületek és testületek tettek eleget: A Dél-magyarországi Magyar Közművelődési Egyesület, a Dunántúli Közművelődési Egyesület, az Erdélyrészi Magyar Közművelődési Egyesület, a nagyváradi Szigligeti-Társaság, az aradi Kölcsey-Egyesület, a budapesti Könyvtáregyesület, a Szabad Lyceum, a III. ker. ujlaki Iskolai és Népkönyvtár, a VI. ker. Népkönyvtár-Egyesület, a VIII. ker. Ált. Közjótékonsági Egyesület, a IX. ker. Nép- és Isk. Könyvtár-Egyesület és a X. ker. Nép- és Iskolai Könyvtár, a Központi Katholikus Legényegyesület, a balmazújvárosi népkönyvtár, a békéscsabai központi népkönyvtár, a cibakházai Leány-Egyesület, a gyomai községi népkönyvtár, a gyöngösi népkönyvtár, a kassai Kazinczy-Kör, a marosvásárhelyi Székely Társaság, a nagykanizsai áll. segélyezett közs. ipariskola, a pécsi Ingyenes Népkönyvtár-Egyesület, a salgótarjáni MÁV altiszti kör, az ifjú vakok áll. segélyezett szegedi nevelőintézete, a temesvári Józsefvárosi Polgári Olvasó-Egylet, a tiszafüredi Múzeum- és Könyvtár-Egylet és a verseczi Magyar Itjúsági Önképző-Egylet.

E jelentések adatait a következőkben ismertetjük: a Dél-magyarországi Magyar Közművelődési Egyesület államsegélye teljes összegét könyvtárak beszerzésére fordította s egy darab 1000 korona értékű könyvtárat Szegeden helyezett el a Tisztviselők Otthonában, míg 8 darab, egyenkint 500 korona értékű könyvtárat a következő helyeken állította fel: Szeged, Murávosrészi Ifj. Egyesület, Szeged, Rókusi Petőfi Iparoskör, Szegedi Kath. Nővédő Egyesület két új patronázsa, Szeged, Központi

Társadalmi Kör, Szeged, Pálfi-testvérek vasöntöde és gépgyár tanoncinternátusa, Nagybecskerek Árvaházi és Oraviczfalva Kaszinó-Társulat. A Dunántúli Közművelődési Egyesület elszámolása 574·41 korona túlkiadással zárult. Az államsegélyen létesített könyvtárak közül egy-egy 1000 korona értékű Győrött az Ipartestületnél és Veszprémben a vármegyei Gazdasági Egyesületnél, egy-egy 500 korona értékű vándorkönyvtár Faddon, Csóton, Szentgyörgyvölgyön és Nagykutason nyert elhelyezést. Az Erdélyrészi Magy. Közművelőd. Egyesület 1912. évi népkönyvtári kiadásai 8931·07 koronára rúgtak, mely összegből a 3931·07 koronányi túlkiadást az egyesület saját vagyonából fedezte. Ez összegből 5674·73 korona könyvek vásárlására, 2211·42 korona könyvkötői munkálatokra, 850 korona könyvszekrények készítésére, 147·42 korona pedig csomagolási és fuvar költségekre esik. A beszerzett könyvanyagból 15 drb EMKE-népkönyvtár került ki, amelyek Alsóboldogfalva, Alsócsuca, Bordos, Bögöz, Brassó, Buzásbesenyő, Dornavölgy, Fehéregyháza, Geges, Mátéfalva, Szentháromság, Székelycsóka és Vardotfalva községekben, továbbá Beszterczen és Kolozsvárt a cs. és kir. csapatkórházban helyeztetek el. Ezenkívül 6 db. pótsorozatú népkönyvtár is létesült, melyek közül kettő az istvánházai és szászrégeni népkönyvtárakat egészítette ki, négy pedig még rendelkezésre áll. A nagyváradi Szigligeti-Társaság államsegélyéből népkönyvtárai részére 888 koronát, könyvbeszerzésre és 101·40 koronát könyvkötésre használt fel, míg a fennmaradó 527·91 koronát Nagyvárad város pénztárába fizette be azzal, hogy ez összeget a városi közkönyvtárban felgyűlt kötetlen könyvek bekötetésére fordítsa. Az aradi Kölcsey-Egyesületnek az 1911. maradvánnyal együtt 839·12 korona állt rendelkezésére. Ez összegből az egyesület csupán 357·72 koronát számolt el, mely összegből 27·50 korona az aradszentpéteri, 50·56 korona az arad-ségai, 25 korona az arad-újtelepi és 254·66 korona a pankotai népkönyvtárak fejlesztésére esik. A Budapesti Könyvtáregyesület együttesen számol el 1911. és 1912. évi segélyéről s a 3600 koronát kitevő összegben 4680 korona értékű könyvanyagot szerzett be I. és II. ker. népkönyvtárai részére.

A Budapesti Szabad Lyceum 1000 korona segélyét teljes összegében új könyvek vásárlására használta fel. A beszerzett művek az egyesület Széchenyi-osztályán, továbbá óbudai, gyáliúti, erzsébetfalvai és ujbpesti szabadtanítási telepeinek nyilvános könyvtárában helyeztetek el. A III. ker. ujlaki iskolai népkönyvtár 300 korona államsegélyéből 271·83 koronát használt fel, még pedig új könyvek beszerzésére. A X. ker. nép- és iskolai könyvtár 220 koronát új könyvek beszerzésére és 120 koronát a könyvjegyzék kinyomtatási költségeire fordított. A központi Kath. Legényegylet 300 korona segélyéből 288·72 koronát számolt el mint új könyvek beszerzésére és bekötötésére felhasznált összeget. A balmazujvárosi népkönyvtár 150 korona segélyéből 32 koronát elrongyolt könyvek újrakötésére s 118 koronát új könyvek beszerzésére fordított. A békéscsabai központi népkönyvtár 180 koronát új könyvszekrény beszerzésére s 30 koronát a katalogus nyomtatási költségeire számolt el. A gyöngyösi népkönyvtár 90·56 koronát könyvek beszerzésére és 9·46 koronát könyvek bekötésére fordított. A kassai Kazinczy-Kör 700 korona államsegélye terhére 426·01 koronát könyvbeszerzésre, 100·8 koronát könyvek újrakötötésére és 174 koronát a katalogus új kiadása költségeire számolt el. A marosvásárhelyi Székely Társaság 300 korona államsegélyét teljes összegében felhasználván, 60 koronát rongált könyvek javítási költségeire s 240 koronát új könyvek vásárlására fordított. A pécsi Ingyenes Népkönyvtár-Egyesület könyvbeszerzésre 677·64 koronát, könyvkötésre és nyomtatványokra 183·60 koronát, kezelési díjakra 80 koronát és takarításra 72 koronát adott ki s ekként elszámolása 13·24 korona túlkiadással zárult. A könyvek az egyesület szabolcsbányatelepi, lipotódi és szigetivárosi fiókjaiban helyeztetek el. A Temesvár-Józsefvárosi Polgári Olvasó-Egylet 1000 korona államsegélyéből új könyvek beszerzésére és bekötötésére 959·20 koronát, a régi könyvanyag javítására pedig 40·80 koronát fordított. A tiszafüredi Múzeum és Könyvtáregylet 500 korona államsegélye terhére könyvvásárlásra 374·98 koronát, könyvkötésre pedig 95·93 koronát számolt el. Mutatkozó maradvány 29·90 korona. A verseczi Magyar Ifjú-

sági Önképző-Kör 150 korona államsegélyével szemben kiadott könyvvásárlásra 142'07 koronát, könyvkötésre pedig 9'10 koronát. Államsegélye teljes összegét új könyvek beszerzésére fordította a budapesti VI. ker. Népkönyvtár-Egyesület, a VIII. ker. Általános Közjótékonyági Egyesület, a IX. ker. Nép- és Iskolai Könyvtár, a cibakházai Leány-Egyesület, a gyomai népkönyvtár, a nagykanizsai iparosiskola, a salgó-tarjáni MÁV Altiszti Kör és az ifjú vakok szegedi nevelőintézete.

Az 1912. évi államsegélyről a jelentés lezártaig csupán felhasználási tervet nyújtottak be a következő intézetek és testületek: az Alföldi Magyar Közművelődési Egyesület, mely az államsegélyen egy 400 és két 300 korona értékű könyvtár létesítésére kért felhatalmazást. A 400 koronás könyvtár Czeglédén, a 300 koronás könyvtárak egyike Gödöllőn, másika Karczagon fog elhelyeztetni. A Felvidéki Magyar Közművelődési Egyesület szeptemberi ülésén foglalkozott az államsegély felhasználásának tervezetével s 13 új ifjúsági könyvtár létesítésére 1638 koronát, egy új népkönyvtár létesítésére 400 koronát, a fennálló könyvtárak állományának szaporítására 1300 koronát, a nyitrai központi könyvtár lakbérére és fűtésére 450 koronát, kezelőjének jutalmazására 200 koronát, könyvek bekötésére 324'61 koronát, a hodrusbányai könyvtár kezelési költségeire 30 koronát és az 1911. évi túlkiadás fedezésére 567'39 koronát hozott előirányzatba. Az új ifjúsági könyvtárak Nagyhind, Kós, Felsőelefánt, Csabb, Alsógyőröd, Ujlót, Fakóvezekény, Bát, Szénavár, Derzsenye, Lőcse, Szepessümeg és Izsákfalu községekben, a népkönyvtár pedig Galgócson állítatnak fel. Gyarapításban részesülnek a gölniczbányai, alsórétfalui, trsztenai, trencsénbáni, vág-sellyei, zsarnóczai, kisgarami, kinorányi, málnapataki, nagybiccei, bánkeszi, szabaji, csernei, andódi, ghymesi, komjáti, báti, felsőrakonczai, hontvarsányi, németii, szelepcsényi, zsitvabessenyői, zsitvaapátii, zsitvamártonfalvi, nagylibercsei, poltári, garamujfalvi, lédeczi, vihnyepeszerényi, hontszántói, istvánházai, királylehotai, mosódi, radványi, szelcsei, nyitrazsámbokréti, nyitrai, pöstyéni, semptei, verbói, szepesbélaei, vanyarczi, alsójattói, csejteji, felsőkőröskényi,

holicsi, kishindi, koloni, kisvicsápi, molnosi, ódögösi, alsópáli, geletneki, garamkovácsii, maholányi, nagykoszmályi, nagyheres-tényi, verebélyi, dacsókeszii, deméndi, erdőszelestényi, egegi, nagykereskényi, nagybözsönyi, szobi, herencsvölgyi, losonczapát-falvai és vidéfalvi FMKE-könyvtárak. Az Országos Magyar Iskola-Egyesület államsegélyén Aszódon állít fel egy 1000 korona értékű B) típusú népkönyvtárat. Az Eperjesi Széchenyi-Kör 2000 korona államsegélye felhasználásáról a következő tervezetet nyújtotta be: a kör eperjesi anyakönyvtára gyarapítására 300 koronát, az eperjesi népkönyvtárára 249·76 koronát s könyvei bekötésére 50·24 koronát, a szolga jutalmazására 100 koronát, a bártfai és kisszebeni népkönyvtár fejlesztésére 150—150 koronát, a tapolyhanusfalvi és kapinémetfalvi népkönyvtárakéra 165—165 koronát, a palonczi és sóvári népkönyvtárakéra 160—160 koronát, a héthársi népkönyvtár gyarapítására 100 koronát s végül Magyaraszlaviczán létesítendő új könyvtár felállítására 250 koronát irányzott elő. Az Uránia Magyar Tudományos Egyesület tervezete szerint 40 munkásgimnáziumi könyvtárát fogja fejleszteni egy-egy 53 kötetből álló 177 korona értékű könyvsorozattal. A kötetek közül 24, 69 korona értékben, a szépirodalomra, a többi pedig ismeretterjesztő irodalomra esik.

A Nógrádvármegyei Nemzeti Intézet az államsegély terhére egy 400 korona értékű népkönyvtár s 150 korona értékű egyéb könyvanyag beszerzésére kért és nyert felhatalmazást. A 400 koronás könyvtár Érsekvadkerten fog elhelyeztetni, a 150 korona értékű könyvanyag pedig az egyesület öt ifjúsági könyvtára állományának gyarapítását szolgálja. A berzeviczei áll. el. iskola 200 korona segélyéből 164·20 koronát új könyvek vásárlására s 25·80 koronát a megrongált könyvek bekötésére irányzott elő. Az erzsébetvárosi népkönyvtár a segélyen könyvtári katalógusát szándékozik kinyomatni. A Vakokat Gyámolító Orsz. Egylet miskolczi fiókja Braille-féle írópapirosra 60 koronát, másolási díjakra 165 koronát és könyvkötői munkálatokra 75 koronát, a pápóczi népkönyvtár új könyvek beszerzésére 73·90 koronát, könyvkötői munkálatokra 26·10 koronát irányzott elő. Az állam-

segély teljes összegét új könyvek beszerzésére kívánja fordítani a felkai Tátra-Múzeumegylet, a győri Népkönyvtár-Egyesület, a hajdudorogi népkönyvtár, a hódmezővásárhelyi közkönyvtár, a kecskeméti városi tanács, a komáromi népkönyvtár, a makói városi könyvtár, a munkácsi népkönyvtár, a Torontálmegyei Közművelődési Egylet Nagybecskereken, a Kővárvidéki Társaskör Nagysomkúton, a temesvári gyárvárosi, erzsébetvárosi, ferenczvárosi és népirodai népkönyvtár, a trencsényi népkönyvtár és a DMKE ujvidéki osztálya.

Az 1912. évi államsegélyről sem elszámolást, sem pedig felhasználási tervet nem küldött az Országos Tanácshoz a Budapesti Erzsébet-Népakadémia, a magyaróvári Széchenyi-Kör, a pozsonyi Toldy-Kör, a szolnoki Kereskedelmi Alkalmazottak Egylete és a zágrábi Magyar Társaskör.

Régebbi államsegélyekről elszámolásukkal még mindig tartoznak a következő intézetek: a belényesi Polgári Olvasókör és a turócszentmártoni népkönyvtár az 1907. évi segélyek maradványáról, a beregszászi népkönyvtár 1910. évi segélyéről, a budapesti VI. ker. Népkönyvtár-Egyesület, az érköbölkúti, hajdusoboszlói és kecskeméti népkönyvtár az 1911. évi segélyekről. Végül a Beregvármegyei Közművelődési Egyesület 1911. évi államsegélyéről mindmáig nem terjesztett be felhasználási tervet.

Nagyobb népkönyvtárak, illetve a Főfelügyelőség hatáskörébe tartozó tudományos közkönyvtárak gyarapításaként az 1912. évre megjelent Tiszti cím- és névtár 30 példánya, mint a m. kir. kereskedelemügyi minisztérium ajándéka került szétoztásra. A könyvadományok során említjük meg azt a körülményt, hogy a Tanács a kiadásában és GULYÁS Pál szerkesztésében megjelent «Népkönyvtár Címjegyzék» c. munkának 1. pótfüzetét megküldötte valamennyi, az Orsz. Tanács által közvetlenül létesített vagy pénzből segélyezett nép- és vándorkönyvtárnak, továbbá megfelelő számú példányt a DKE, DMKE, EMKE és FMKE rendelkezésére bocsátott oly célból, hogy azok az általuk létesített könyvtáraknak megküldessenek. A Tanács végül november hó

8-iki üléséből az iránt is megkereste a nmélt. vallás- és közoktatásügyi minisztériumot, a hogy a MIKSÁTH Kálmán műveinek jubileumi kiadásából még fennmaradt 500 példányt a maga hatáskörében és költségvetése terhére megszerezze s szétosztásával az Orsz. Tanácsot megbízza. E felterjesztés azonban fedezet híján nem járt a kívánt eredménnyel.

A népkönyvtárak ideiglenes gyarapítását és felfrissítését szolgálják azok a 30 kötetes vándorkönyvsorozatok, melyekből az első tizedt 1912-ben indította először útnak a Tanács. Beszerzésükre 2000 koronát irányzott elő. A sorozatok közül öt Brassóba, egy-egy pedig Bajára, Módosra, Szkulyára, Tenkére és Verespatakra került az ottani népkönyvtárak kiegészítése gyanánt. A könyvek elhelyezésükre is szolgáló puhafaladákba csomagoltan szeptember hó folyamán küldettek meg rendeltetési helyükre.

Ama régebben megkezdett akciót, melynek célja a földművelésügyi minisztérium által létesített gazdasági népkönyvtárak szépirodalmi anyagának fejlesztése s ezzel cselekvő képességük fokozása, az 1912. évben 40, egyenkint 100 korona értékű, könyvsorozat adományozásával vitte előbbre az Orsz. Tanács. Ily adományban a következő gazdasági népkönyvtárak részesültek: Aba, Alsólendva, Alsórajk, Bokod, Bánokszentgyörgy, Barkócz, Bősárkány, Darázs, Dunaalmás, Érd, Egerágh, Felsőseged, Gerjen, Halászi, Kápolnásnyék, Kebelszentmárton, Kecskéd, Kisbér, Lajtapordány, Lébeny, Maradék, Muracsány, Nagyszokoly, Nagykonya, Öcsény, Pázmándfalu, Peér, Pelesháza, Somogyapáti, Somogycsurgó, Tab, Tenyöd, Városlőd, Vízvár, Szélsárkány, Tápé, Kalocsa, Temesvár és Hódmezővásárhely.

A régibb könyvtárak időközi kicserélésére és kisebb pótlások eszközzésére fenntartott összeg terhére a következő kiadások eszközöltettek: Az elrongyolt és elveszett könyvek pótlására Nagyhalmágyon 1090 koronát, Vistán 1480 koronát, Zágonban pedig 30 koronát, Békéscsabán portómegtérítésre 153 koronát, Gyantán és Mérán a könyvtárak kicserélésénél fölmerült kiadásokra 1238, illetve 390 koronát fordított, míg Aradon a könyvek behajtásánál fölmerült költségekre 2820 koronát fizettek. Végül a buda-

pesti Istenhegyi Népművelési Egyesületnek 200 korona segélyt folyósított.

Jutalmak címén a Tanács ez évben 5000 koronát folyósított. E jutalmak szétosztása felől a Tanács november 8-iki ülésén határozott. Az 500 koronás nagy jutalmat, melyet a Tanács az előadó indítványára létesített s amely ezúttal került először kiosztásra, a folyamodók közül RÓNA Jenő főreáliskolai tanár, a pécsi Ingyenes Népkönyvtár-Egyesület titkára nyerte el, a pécsi népkönyvtári hálózat mintaszerű kifejlesztése és szépen fejlődő forgalma körül szerzett érdemeiért. A rendes jutalmak során a Tanács a saját hatáskörébe tartozó könyvtárak kezelői közül egynek 200, négynek 150—150, tizenháromnak 100—100, négynek 75—75, tizenhétnek 50—50 koronával, egy DKE-könyvtár kezelőjének 100 koronával és hétnek 50—50 koronával, egy DMKE-könyvtár kezelőjének 50 koronával, hat FMKE-könyvtár kezelőjének 50—50 koronával, két EMKE-könyvtár kezelőjének 100—100 és kettőnek 50—50 koronával, két Julián-egyesületi könyvtárkezelőnek 100—100 és kettőnek 50—50 koronával leendő jutalmazását határozta el. A jutalmazottak száma tehát hatvankettőre rugott.

Az 1912. év forgalmáról 1120 könyvtártól kéretett a jelentés, de e felszólítás csupán 1004 könyvtárnál járt sikerrel. Ezen 1004 könyvtár összes forgalma 895.612 kötetet tett, amiből szépirodalomra 661.824 kötet, tehát az egész forgalom 75⁰/₀-a esik. Egy könyvtár átlagos forgalma 892 kötet volt. A könyvtárak könyvanyaga 395.755 kötetből állt s így átlagban minden egyes kötetre 2:26 kikölcsönzés jut.

A kikölcsönzéseknek jó egy hatoda: 150.572 kötet a 42 fővárosi könyvtárra esik. A 42 intézet között a VI. ker. Népi és Iskolai Könyvtár vezet 29.386 kötetes forgalmával. Több mint 20.000 kötet olvasásáról számoltak be a X. ker. Népkönyvtár-Egyesület (27.170 kötet) és a Budapesti Könyvtáregyesület II. ker. fiókja (21.254 kötet); 10.000 kötetnél nagyobb forgalomról számolnak be a IX. ker. Népi és Iskolai Könyvtár (17.677 kötet) és a X. ker. MÁV. Gépgyár (12.527 kötet).

10.000 kötetnél nagyobb forgalmat mutattak ki a következő vidéki városok és községek könyvtárai:

Egyek	--- --- --- --- ---	15.642	kötet	forgalommal,
Hódmezővásárhely (központ)	---	27.814	«	«
Mezőtúr	--- --- --- --- ---	11.754	«	«
Nagybecskerek	--- --- --- ---	13.194	«	«
Nagykanizsa	--- --- --- --- ---	31.256	«	«
Nyitra (központ)	--- --- --- ---	11.260	«	«
Temesvár-Józsefváros	--- --- ---	28.237	«	«

10.000 és 5000 közt volt a forgalom Kassán (9310 kötet), Kolozsvárott a MÁV Összhang könyvtárában (5000 kötet), Pécsen a központban (7215 kötet), a budai (9129 kötet) és a Zsolnay-gyári (5987 kötet) fiókokban a selypi cukorgyárban (5783 kötet), Temesvárott az erzsébetvárosi (7440 kötet), gyárvárosi (7730 kötet) és népirodai könyvtárakban (6537 kötet), Tordán (6628 kötet) és Verbón (5190 kötet).

1000-et meghaladta, de az 5000-et nem érte el a használt kötetek száma 139 vidéki könyvtárban, vagyis a jelentést tett vidéki könyvtárak 14,50%-ában. A kikölcsonzések száma 100-on alul maradt 127 vidéki könyvtárban, azaz 13,20%-ban. A legkevesebbet: 10 kötetet a harastini könyvtárból vettek ki. A forgalom teljesen szünetelt 13 vidéki könyvtárban, ami 13,0%-nak felel meg.

Az 1004 könyvtár közül csupán 7, tehát alig 0,7% állománya haladt meg az 5000 kötetet. Nevezetesen:

Budapest, Közkönyvtáregyesület II. ker. állománya	7792	kötet,
« VIII. ker. Munkásotthon állománya	5140	«
« Erzsébet-népakadémia állománya	7815	«
« IX. ker. Nép- és Isk. Könyvtár állománya	8891	«
Hódmezővásárhely, Közkönyvtár állománya	9545	«
Temesvár, Józsefvárosi Könyvtár állománya	9213	«
Tiszafüred, Könyvtár állománya	6104	«

5000-en alul maradt, de legalább 1000 kötetből állt 34 könyvtár (közte 8 fővárosi), vagyis közel 50%. 500 kötetten felül van, de az 1000-et nem éri el 112 könyvtár állománya, ami 11,15%-nak felel meg. 100-nál kevesebb kötet van 12 könyvtárban,

vagyis jó 10/0-ban, állományát nem mutatta ki 62 könyvtár, míg a könyvtárak 75·90/0-ában a kötetszám 500 és 1000 közt ingadozik.

A könyvtárak évi jelentésének rovataiból az is kiderül, hogy a kezelők közül kik részesülnek állandó díjazásban s habár számuk még mindig igen csekély, az emelkedés ezen a téren is megállapítható. Míg 1911-ben 49 könyvtár fenntartóhatósága díjazta állandóan kezelőit, addig 1912-ben ez a szám 63-ra emelkedett. A kezelőknek folyósított állandó tiszteletdíj összege ez évben 10.303 koronát tett.

Csak kevésbé kielégítő a községek áldozatkézsége a népkönyvtárügy fejlesztése érdekében. Az 1004 könyvtár közül csupán 49 (1911-ben 41), tehát a kimutatását beküldő intézeteknek nem egészen 50/0-a részesült a községek pénzbeli segélyében. E segélyek összege 11.380·53 koronára rugott s így az állam által e célra fordított összegnek alig 80/0-át tette, vagyis messze alatta áll annak a minimumnak, melyet az olyan elsősorban községi érdekű intézménynek, minő a népkönyvtárügy, fejlesztésére joggal elvárhatunk.

Kölcseődíjak címén 24 könyvtár 696·12 koronát, bírságokból pedig 52 könyvtár 381·40 koronát vett be.

Ama föladatának, hogy hivatalos látogatások révén személyes érintkezés útján igyekezzék a helyi társadalom érdeklődését a múzeumi és könyvtári ügy iránt ébren tartani és a hatáskörébe tartozó gyűjtemények állapota felől helyszíni szemle útján tájékozást szerezni, a Tanács ez évben is iparkodott megfelelni. MIHALIK József előadó a jolsvai népkönyvtárakban tett látogatást és a nagykanizsai városi könyvtár ügyét készítette elő a helyszínén, dr. GULYÁS Pál népkönyvtári szakmegbízott pedig az abonyi, keszthelyi, alsóilosvai, mátészalkai, horgosi és nagyváradai nép- és vándorkönyvtárakat vizsgálta meg. A kiküldöttek tapasztalataikról s az esetleges szükséges intézkedésekről írott jelentésekben tájékoztatták a Tanácsot. Javasataik úgy a népkönyvtárkezelői jutalmak, mint a könyvtári javadalom jövődjé szétosztásánál megfelelő figyelembe vétettek.

Ugyancsak a szakmegbízott a Tanács anyagi támogatásával

helyszínén tanulmányozta a németalföldi szabadkönyvtárakat s a velük rokonjellegű intézményeket s tapasztalatairól egy, a Múzeumi és Könyvtári Értesítőben már megjelent dolgozatban számolt be. Végül megemlítjük, hogy december első felében tartották meg Rómában a II. olasz nemzeti népművelési kongresszust, melyen dr. GULYÁS Pál a Tanács képviselőjében megjelent és francia nyelvű előadást tartott a hazai szabadoktatási intézményekről, különös tekintettel a népkönyvtárakra címen.

Ez év decemberében látott napvilágot az Orsz. Tanács kiadásában s dr. GULYÁS Pál szerkesztésében a jegyzetes népkönyvtári címjegyzék első pótfüzete, mely 431 újabb kötetet ismertet szakok szerint csoportosítva. A kötet használhatóságát fokozzák a a név-, cím- és tárgymutatók, valamint a regényirodalomról adott tartalmi és földrajzi átnézetek. A pótfüzet függelékében kiadtuk a Tanács tipikus könyvtárainak módosított jegyzékét, melynek átdolgozását egyrészt az időközben elfogyott művek tekintélyes száma, másrészt a könyvárakban 1913 tavaszával beálló s előre bejelentett emelés tett szükségessé. Ilyformán az eredetileg 4—5 ivesre tervezett pótfüzet közel 17 ives kötetté dagadt.

Mint az Országos Tanács és Főfelügyelőség közös kiadványa, ez évben jelent meg MIHALIK József előadó szerkesztésében a Magyar Minerva IV. évfolyama.

Az Országos Tanács a Múzeumok és Könyvtárak Országos Főfelügyelőségével együtt ez év elején közös emlékiratot intézett a vallás- és közoktatásügyi minisztériumhoz, mely újból felhívta a minisztérium figyelmét a magyar könyvtárügy fejlesztésére s egyúttal konkrét javaslatokat is tett a legközelebbi teendőket illetően. Az emlékiratot folyóiratunk annak idején teljes egészében közölte.

Egy másik emlékiratával a kereskedelemügyi miniszteriumot kereste meg a Tanács a földművelésügyi miniszterium gazdasági irányú népkönyvtárai mintájára megalkotandó ipari és kereskedelmi irányú népkönyvtárak létesítése ügyében.

Sajnos, ez emlékiratok egyike sem vezetett kellő eredményre s így a Főfelügyelőségnek és a Tanácsnak a könyvtárügy újjászervezésére irányuló akciója már csirájában elakadt.